

EXCELLENCE

WOMEN FIRST

“WOMEN IN LEADERSHIP AND DEMOCRACY”

EEN UNDP PROJECT VOOR DE PROMOTIE VAN
MEER VROUWEN IN BESLUITVORMING
EN DEMOCRATIE IN SURINAME

De participatie van **vrouwen** in politiek leiderschap
en de politieke besluitvorming in Suriname

Een Situatie Analyse

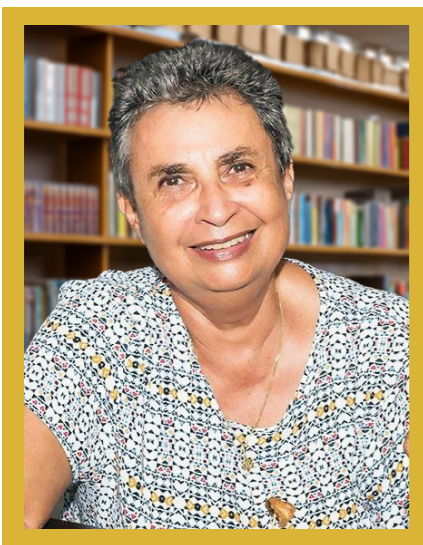

Project: **WOMEN IN LEADERSHIP AND DEMOCRACY**

Locatie: Paramaribo, Suriname

UNDP, Ministerie van Binnenlandse Zaken mei - december 2024

HENNA GUICHERIT is cultureel antropoloog, gender specialist en social expert. Vanaf 1974 is zij actief in de strijd voor vrouwenrechten en gendergelijkheid. Zij heeft onder andere in 1974 aan de wieg gestaan van de Progressieve Vrouwen Unie; de organisatie die in 1978 de Internationale Dag van de Vrouw in Suriname introduceerde. Henna is bestuurslid van Women's Rights Centre (WRC) en vanaf 2004 co-redacteur van de WRC rubriek 'Genderoptiek' die maandelijks in de Ware Tijd verschijnt. Zij heeft internationale en regionale vrouwenconferenties en seminars bijgewoond onder meer de Vierde Wereldvrouwenconferentie in Beijing (1995). De participatie van vrouwen in politiek leiderschap en de politieke besluitvorming heeft haar bijzondere belangstelling. Zij heeft op diverse podia aandacht gevraagd voor de hardnekkige en onacceptabele gender kloof in posities van beleid en besluitvorming en gepleit voor een evenwichtige vertegenwoordiging van vrouwen en mannen in politiek leiderschap. Henna is ook oprichter en directeur van Culconsult. Als consultant heeft zij een scala aan opdrachten uitgevoerd onder meer voor diverse internationale consultantbureaus (URS Corporation, SRK Consulting, Environ-mining Limited) VN organisaties (ILO, UNICEF, UNDP, UN Women, UNFPA), Caricom, de Surinaamse en Nederlandse overheid en Ngo's.

Deze Situatie Analyse werd door haar uitgevoerd voor STAS International, Strategische Communicatie en Branding, als consultant van het project Women, Leadership and Democracy".

**"Women's leadership and decision-making is not a favor to women;
it is essential to peace and progress for all"**
Antonio Guterres, UN Secretary General

VOORWOORD

Voor u ligt de Situatie Analyse over de participatie van vrouwen in politiek leiderschap en de politieke besluitvorming in Suriname die is gemaakt in opdracht van de United Nations Development Program (UNDP) en valt binnen het project "Women in Leadership and Democracy", in de periode mei - december 2024; dit in samenwerking met het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

Op weg naar de algemene vrije en geheime verkiezingen van 2025 is het streven erop gericht:

- De achterstand die vrouwen hebben in posities van beleid - en besluitvorming te verkleinen en inspanningen te verrichten die moeten resulteren in een toename in kwantitatieve zin van rechtstreeks gekozen vrouwen in De Nationale Assemblée en een kwalitatieve verbetering van hun vertegenwoordiging om uiteindelijk een evenredigere deelname van zowel mannen als vrouwen te bereiken wat bijdraagt aan een meer democratische volksvertegenwoordiging;
- Vrouwen te empoweren door middel van training in onder andere democratie, ethiek, personal branding en persoonlijk leiderschap; en
- Dynamische jonge vrouwen te betrekken, te empoweren en te stimuleren tot deelname aan het politieke leven en politiek leiderschap.

De Situatie Analyse geeft cijfermatig aan dat vrouwen wereldwijd nog steeds ondervertegenwoordigd zijn in politiek leiderschap en de politieke besluitvorming en dat ook Suriname nog een lange weg heeft af te leggen naar gelijkwaardige participatie en gelijkwaardig leiderschap van vrouwen in het politieke domein. Op weg naar de verkiezingen van 2025 zal er hard gewerkt moeten worden om de geconstateerde gender kloof te verkleinen of zoveel als mogelijk te dichten.

Paramaribo, augustus 2024

INHOUDSOPGAVE

1

Voorwoord	
1. Intro	1
2. Theoretisch kader gender en representatie in de politiek	
2.1. Politieke genderstereotypen	3
2.2. Theorie van representatie	3
3. Participatie van vrouwen in politiek leiderschap en de politieke besluitvorming wereldwijd	
3.1. Vrouwen in uitvoerende overheidsfuncties	6
3.2. Vrouwen in nationale parlementen	7
3.3. Vrouwen in de lokale overheid	8
3.4. De Sustainable Development Goals	8
3.5. Lessons learned	8
4. Deelname van vrouwen in politiek leiderschap en de politieke besluitvorming in Suriname	
4.1. Terugblik	10
4.2. Verklaring	11
4.3. Cijfers spreken; toen en nu	12
4.4. Verklaring	14
4.5. Vertegenwoordiging vakbeweging in benoemde DNA	14
4.6. Verkiezingen in de periode van her-democratisering	15
4.6.1 Man-vrouw verhoudingen in DNA en regering	15
4.7. Verklaring	16
4.8. Bemensing kabinetten naar sekse in de periode van her-democratisering	17
4.9. Man-vrouw verhouding in de Districtsraden	19
4.10. Man-vrouw verhouding in de Ressortraden	20
4.11. Inheemse en Tribale (Marron) samenlevingen	20
4.12. Man-vrouw verhouding in de Hoge Colleges van Staat	21
4.12.1 De Staatsraad	21
4.12.2 Het Hof van Justitie	22
4.12.3 De Rekenkamer	23
4.12.4 Verklaring	23
5. Geweld	
5.1 Geweld tegen vrouwen in de politiek	24
5.2 Geweld tegen vrouwen op het werk	25
6. Vrouwen in niet-gouvernementele instituten en midden en kleinbedrijven	
6.1 Vrouwen in niet-gouvernementele instituten	26
6.2 Vrouwen in midden- en kleinbedrijven (MKB's)	26
7. Conclusie	27
8. Analyse	28
8.1 Hoofdoorzaak	28
9. Aanzet tot een Actieplan	31
Bijlagen	34
Geraadpleegd	42

INTRO

Vanaf het begin hebben de Verenigde Naties het recht van vrouwen op gelijke en inclusieve vertegenwoordiging in besluitvormingssystemen erkend. Artikel 21 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (1948) stelt dat iedereen het recht heeft om deel te nemen aan de regering van zijn land.

In dit verband was één van de eerste taken van de Commissie voor de Status van Vrouwen het opstellen van het Verdrag inzake de Politieke Rechten van Vrouwen (1952).

Bovendien gaat artikel 7 van het CEDAW-verdrag over de gelijke en inclusieve vertegenwoordiging van vrouwen in besluitvormingssystemen in het politieke en openbare leven, en roept artikel 8 alle staten die partij zijn op om passende maatregelen te nemen om deze toegang te garanderen.

De gelijkwaardige participatie en het gelijkwaardig leiderschap van vrouwen in het politieke en openbare leven zijn essentieel voor het bereiken van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen tegen 2030.

De kaart 'Women in Politics: 2023', opgesteld door de Interparlementaire Unie (IPU) en UN Women, presenteert kwantitatieve data over vrouwen in leidinggevende posities en nationale parlementen vanaf 1 januari 2023. Uit deze gegevens blijkt dat vrouwen wereldwijd op alle niveaus ondervertegenwoordigd zijn in de besluitvorming en dat het bereiken van gendergelijkheid in het politieke leven nog ver weg is.

De democratische republiek Suriname trad in 1993 toe tot het VN-Vrouwenverdrag (CEDAW) en behoort tot de 189 lid landen van de Verenigde Naties die in september 1995 in Beijing de 'Beijing Declaration and Platform for Action' hebben aangenomen.

In paragraph 13 of the Declaration, the 189 participating States reaffirmed their conviction that "without the active participation of women and the incorporation of their perspectives at all levels of decision-making and their access to power; the goals of equality, development and peace are impossible to achieve."

De Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's) 2015 - 2030 maken integraal deel uit van het beleid. SDG 5 - Achieving gender equality and empowering ALL women and girls - is zowel een doel als een middel.

Hoewel er over de hele wereld en in Suriname diverse inspanningen zijn gepleegd en nog steeds worden gedaan om te komen tot een gelijkwaardige participatie en gelijkwaardig leiderschap van vrouwen in het politiek domein, zijn deze onvoldoende effectief en duurzaam gebleken.

Het is van belang de goede praktijken / lessons learned mee te nemen in het traject om de vertegenwoordiging van vrouwen in de politieke organen in Suriname te vergroten en aan de vooravond van de algemene vrije en geheime verkiezingen van 2025 strategieën te ontwikkelen en een actieplan samen te stellen die niet alleen moeten resulteren in het verkleinen van de hardnekkige en onacceptabele gender kloof in posities van beleid en besluitvorming, maar ook in het vergroten van het

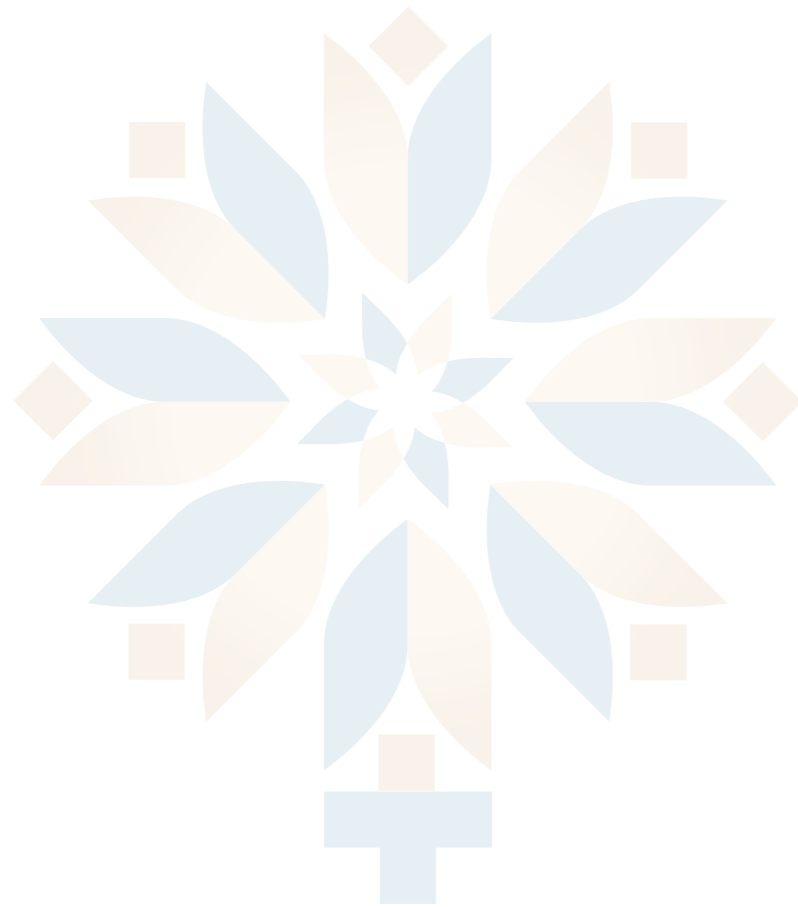
vrouwelijk perspectief in wetgeving en openbaar bestuur en zo te komen tot een democratischere volksvertegenwoordiging welke uiteindelijk moet leiden tot een verandering in de heersende politieke cultuur, de politieke agenda's en zelfs de politieke instellingen.

Inzicht in de situatie van deze genderongelijkheid en de analyse van de oorzaken zoals vervat in deze studie is een vereiste om strategieën en een actieplan te ontwikkelen gericht op het adresseren van de discriminatoire factoren en het tempo voor opheffing van de genderkloof te verhogen.

Het is van belang dat, op weg naar de verkiezingen in 2025, alle relevante actoren gemobiliseerd worden om gezamenlijk te koersen richting één bestemming; 'een evenwichtige politieke participatie en machtsdeling tussen vrouwen en mannen in de besluitvorming in Suriname' zoals internationaal overeengekomen en vastgelegd in de Beijing Declaration and Platform for Action.

Staten en opeenvolgende regeringen herhalen voortdurend hun betrokkenheid voor een gelijke en inclusieve vertegenwoordiging van vrouwen in besluitvormingssystemen. Echter, de data van 2023 over vrouwen in uitvoerende overheidsfuncties, nationale parlementen en lokale overheden weerspiegelen slechts een symbolische verbetering. Meer nog laten deze data zien dat, met het trage tempo van vooruitgang, de algemene doelstelling - gendergelijkheid in 2030 - ook in Suriname - niet zal worden bereikt.

**The world is not on track to achieve gender equality by 2030.
Ook Suriname niet. Wroko de fu du.**

THEORETISCH KADER GENDER EN REPRESENTATIE IN DE POLITIEK

2.1 Politieke genderstereotypen

Politieke genderstereotypen worden gedefinieerd als "de op gender gebaseerde toekenning van verschillende kenmerken, gedragingen of politieke overtuigingen aan mannelijke en vrouwelijke politici" (Huddy & Terkildsen, 1993b, p. 120). Met andere woorden, aan vrouwelijke politieke kandidaten worden andere eigenschappen, gedragingen en politieke overtuigingen toegeschreven dan aan mannelijke politieke kandidaten. Bijvoorbeeld, er zijn stereotypen die suggereren dat vrouwen beter geschikt zijn voor zaken zoals compassie, armoede, onderwijs, gezondheid en kind gerelateerde kwesties (Shapiro & Mahajan, 1986). Aan de andere kant wordt aangenomen dat vrouwen minder capabel zijn als het gaat om economische aangelegenheden, defensie en militaire aangelegenheden in vergelijking met mannen (Alexander & Anderson, 1991).

Kiezers beoordelen politieke kandidaten vaak onbewust op basis van de stereotypen die ze hebben over de specifieke groep waartoe de kandidaat behoort. Als de kandidaat een vrouw is, baseren ze hun oordeel op de genderstereotypen die aan vrouwen zijn verbonden. Met andere woorden, mensen maken gebruik van "informatie-aanwijzingen," zoals het geslacht van de kandidaat, om een inschatting te maken (McDermott, 1997). Ze gebruiken het geslacht als een kortere route om het beleid van de kandidaat te beoordelen (Popkin S., 1991).

Huddy & Terkildsen (1993b) hebben genderstereotypen verder opgedeeld in twee categorieën: stereotypen met betrekking tot de kenmerken (trait approach) van vrouwen en stereotypen met betrekking tot de overtuigingen (belief approach) van vrouwen. De eerste categorie richt zich op persoonlijke eigenschappen die vaak aan vrouwen worden toegeschreven, terwijl de tweede categorie de nadruk legt op politieke opvattingen die als typerend worden beschouwd voor mannen en vrouwen. Bijvoorbeeld, vrouwen worden vaak gezien als vriendelijker en medelevender dan mannen (een voorbeeld van de trait approach), wat zich vertaalt naar geschiktheid voor onderwerpen met betrekking tot sociale welvaart. Er wordt ook aangenomen dat vrouwen doorgaans progressiever denken (een voorbeeld van de belief approach). McDermott (1997) merkt op dat hoewel deze stereotypen vaak niet overeenkomen met de realiteit, kiezers nog steeds vaak gebruikmaken van deze genderstereotypen bij het beoordelen van politieke kandidaten.

2.2 Theorie van representatie

De theorie van representatie stelt dat alle burgers, ongeacht geslacht, ras en andere factoren, gelijke kansen zouden moeten hebben om actief deel te nemen aan de politiek (Tremblay, 1998: 435). In onderzoeken met betrekking tot de betrokkenheid van vrouwen in de volksvertegenwoordiging, ik verwijs in deze ook naar politiek leiderschap en politieke besluitvorming, wordt vaak een onderscheid gemaakt tussen beschrijvende representatie en inhoudelijke representatie. Dit onderscheid houdt in grote lijnen verband met de vraag of de focus ligt op het aantal vrouwen of op de effecten die voortkomen uit de aanwezigheid van vrouwen in de politiek (cf Wängnerud, 2009: 52).

Beschrijvende representatie legt de nadruk op de variaties in de aanwezigheid van vrouwen in politiek leiderschap en politieke besluitvorming over de hele wereld (Wängerud, 2009: 51). Binnen het kader van beschrijvende representatie wordt de toename van het aantal vrouwen beschouwd als een op zichzelf staand doel (Norris & Lovenduski, 1989: 107). Het centrale argument is dat er meer vrouwelijke politiek leiders en meer vrouwen in politieke besluitvorming moeten zijn enkel en alleen vanwege hun geslacht. Beschrijvende representatie richt zich niet op de activiteiten van vrouwen in politiek leiderschap en politieke besluitvorming die kunnen bijdragen aan een betere vertegenwoordiging van vrouwen, maar benadrukt dat de aanwezigheid van vrouwen in politiek leiderschap en politieke besluitvorming een doel op zich is. Beschrijvende representatie kan om diverse redenen als waardevol worden beschouwd (Lovenduski & Norris, 2003: 86).

In eerste instantie wordt de ondervertegenwoordiging van vrouwen beschouwd als een gebrek aan democratie. Representatie is de kernfunctie. Volgens Hague en Harrop (2010: 299-300) dient onder andere de volksvertegenwoordiging een weerspiegeling te zijn van de totale bevolking van het land dat zij representeren, aangezien een democratisch functionerende volksvertegenwoordiging enkel mogelijk is wanneer diverse perspectieven worden vertegenwoordigd (Norris en Lovenduski, 1989: 107). De ondervertegenwoordiging van vrouwen in een parlement leidt tot een onevenwichtige participatie van beide geslachten. Parlementen vormen geen representatieve afspiegeling van de gehele bevolking wanneer vrouwen sterk ondervertegenwoordigd zijn. Een evenredigere deelname van zowel mannen als vrouwen draagt bij aan een meer democratische volksvertegenwoordiging.

Bovendien wordt het streven naar een evenwichtige participatie van vrouwen en mannen in politiek leiderschap en politieke besluitvorming beschouwd als een fundamentele waarde voor gelijkheid. Volgens Meier (2005: 49) zijn genderverhoudingen ook machtsverhoudingen. De ondervertegenwoordiging van vrouwen in politiek leiderschap en politieke besluitvorming resulteert in minder macht voor vrouwen. Hierdoor draagt ondervertegenwoordiging bij aan een verminderde gelijkheid tussen mannen en vrouwen.

Het kernidee achter **inhoudelijke representatie** is dat de ervaringen van vrouwen hebben geleid tot specifieke belangen en zorgen die niet voldoende aan bod komen in een door mannen gedomineerde politieke omgeving (Wängerud, 2009: 53). Vanuit dit perspectief is er behoefte aan een grotere aanwezigheid van vrouwen in politiek leiderschap en politieke besluitvorming, omdat zij perspectieven vertegenwoordigen die zijn geworteld in vrouwelijke ervaringen en die andere waarden, gedragingen en zorgen met zich meebrengen die invloed kunnen hebben op wetgeving en openbaar beleid (Norris & Lovenduski, 1989: 107). Vrouwen in een vertegenwoordigend orgaan staan niet alleen voor individuele vrouwen in de samenleving, maar handelen ook namens vrouwen als een collectieve groep. Dit houdt in dat ze zich verzetten tegen situaties die nadelig zijn voor vrouwen, voorstellen doen om de situatie van vrouwen te verbeteren of de rechten van vrouwen opeisen, alles met het doel de positie van vrouwen te versterken (Celis, 2006: 88).

Het wordt verwacht dat een toename van het aantal vrouwen in de volksvertegenwoordiging, vanwege hun unieke levenservaringen, zal leiden tot een verandering in de politieke cultuur, de politieke agenda en zelfs de politieke instellingen zelf (Lovenduski & Norris, 2003: 87).

Gezien de specifieke levenservaring en sociale positie van vrouwen, evenals de potentiële gevoeligheid, kennis, expertise en toewijding die vrouwelijke parlementsleden kunnen inbrengen in de vertegenwoordiging van vrouwen, zal de aanwezigheid van vrouwen resulteren in: (1) een toename in kwantitatieve zin van vrouwen in de volksvertegenwoordiging en (2) een kwalitatieve verbetering van de vertegenwoordiging van vrouwen.

Vanuit de theorie van politieke genderstereotypering en beschrijvende als de inhoudelijke representatie is deze situatieanalyse uitgevoerd.¹

¹ Lovenduski, Joni., & Norris, Pippa. (2003). Westminster Women: The politics of presence. *Political studies*, 51, 84-102.

Meier, Petra., Lombardo, Emanuela., Bustelo, Maria., & Pantelidou Maloutas, Maro. (2005). Gender mainstreaming and the benchmarking fallacy of women in political decision-making. *The Greek Review of Social Research*, 117, 35-61.

Norris, Pippa., & Lovenduski, Joni. (1989). Women Candidates for Parliament: Transforming the Agenda? *British Journal of Political Science*, 19 (1), 106-115.

SCP: COB 2008-2012

Tremblay, Manon (1998). Do Female MPs Substantively Represent Women? A Study of Legislative

Wängerud, Lena (2009). Women in Parliaments: Descriptive and Substantive Representation. *The Annual Review of Political Science*, 12, 51-69.

Hague en Harrop (2010: Comparative Government and Politics: An Introduction. Palgrave Macmillan; 8th edition (299-300).

Celis, Karin (2009). Substantive Representation of Women: The Representation of Women's Interests and the Impact of Descriptive Representation in the Belgian Parliament (1900-1979). *Journal of Women, Politics & Policy*, 28(2), 85-114.

3

PARTICIPATIE VAN VROUWEN IN POLITIEK LEIDERSCHAP & DE POLITIEKE BESLUITVORMING WERELDWIJD

De kaart 'Women in Politics: 2023', opgesteld door de Interparlementaire Unie (IPU) en UN Women, presenteert data over vrouwen in leidinggevende posities en nationale parlementen vanaf 1 januari 2023. Uit deze data blijkt dat vrouwen wereldwijd op alle niveaus ondervertegenwoordigd zijn in de besluitvorming en dat het bereiken van gendergelijkheid in het politieke leven nog veel en constante inspanningen vereist.

Slechts in 31 landen zijn vrouwen staatshoofden en/of regeringsleiders. Vrouwen vormen 26.5 procent van de parlementsleden. Wereldwijd is minder dan één op de vier ministers een vrouw (22.8 procent). Uit nieuwe gegevens blijkt dat vrouwen belangrijke beleidsp portefeuilles op het gebied van mensenrechten, gendergelijkheid en sociale bescherming leiden, terwijl mannen beleidsterreinen als defensie en economie domineren.

3.1 Vrouwen in uitvoerende overheidsfuncties

- Op 15 september 2023 zijn er 26 landen waar 28 vrouwen staatshoofden en/of regeringsleiders zijn.
- Slechts vijftien landen hebben een vrouwelijk staatshoofd, en zestien landen hebben een vrouwelijke regeringsleider.
- Uit de voor het eerst verzamelde gegevens van UN Women blijkt dat vrouwen 22.8 procent vertegenwoordigen van de kabinetsleden die leiding geven aan ministeries en op 1 januari 2023 leiding geven aan een beleidsterrein. Er zijn slechts dertien landen waar vrouwen 50 procent of meer van de posities van ministers op beleidsterreinen bekleden.
- De vijf meest voorkomende portefeuilles van vrouwelijke ministers zijn Vrouwen en gendergelijkheid, gevolgd door Familie- en kindzaken, Sociale inclusie en ontwikkeling, Sociale bescherming en sociale zekerheid, en Inheemse zaken en minderhedenzaken.

IN HET HUIDIGE TEMPO ZAL DE GENDERGELIJKHEID IN DE HOOGSTE MACHTSPOSITIES WERELDWIJD PAS OVER 130 JAAR BEREIKT WORDEN.

3.2 Vrouwen in nationale parlementen

- Slechts 26.5 procent van de parlementariërs in 'Single - or Lower House' is vrouw, tegen 11 procent in 1995. (Zie Tabel 1)
- Slechts zes landen hebben 50 procent of meer vrouwen in het parlement in 'Single - or Lower Houses': Rwanda (61 procent), Cuba (53 procent), Nicaragua (52 procent), Mexico (50 procent), Nieuw-Zeeland (50 procent) en de Verenigde Arabische Emiraten (50 procent).
- Nog eens 23 landen hebben de 40 procent bereikt of overschreden, waaronder 13 landen in Europa, zes in Afrika, drie in Latijns-Amerika en het Caribisch gebied; Costa Rica (47.4 procent), Bolivia (46.2 procent) en Argentina (44.8 procent), en één in Azië.
- Wereldwijd zijn er 22 staten waar vrouwen minder dan 10 procent van de parlementariërs in een- of lagere huizen uitmaken, waaronder één lagere kamer waarin helemaal geen vrouwen voorkomen.
- Vrouwen bekleden 36 procent van de parlementszetels in Latijns-Amerika en het Caribisch gebied en vormen 32 procent van de parlementsleden in Europa en Noord-Amerika. Afrika ten zuiden van de Sahara telt 26 procent vrouwelijke wetgevers, gevolgd door Oost- en Zuidoost-Azië met 22 procent, Oceanië met 20 procent, Centraal- en Zuid-Azië met 19 procent, en Noord-Afrika en West-Azië met 18 procent vrouwelijke parlementsleden.

Tabel 1.
Wereld- en Regionale gemiddelden van vrouwen in parlementen d.d. januari 2023

	Single House or Lower House	Upper House or Senate	Both Houses Combined
World average	26.5%	26.1%	26.5%
Nordic countries	45.7%		
Americas	34.9%	34.6%	34.9%
Europe <i>(Nordic countries included)</i>	31.1%	30.7%	31.0%
Europe <i>(Nordic countries not included)</i>	29.5%	30.7%	29.8%
Sub - Saharan Africa	26.6%	26.1%	26.5%
Asia	21.2%	29.4%	21.0%
Pacific	19.5%	49.4%	22.6%
Middle East and North Africa	17.7%	11.3%	16.3%

Bron: Inter Parlementaire Unie en UN Women

BIJ HET HUIDIGE TEMPO VAN VOORUITGANG ZAL GENDERGELIJKHEID IN DE NATIONALE WETGEVENDE ORGANEN NIET VÓÓR 2063 WORDEN BEREIKT.

DE WERELD LIGT NIET OP SCHEMA OM TEGEN 2030 GENDERGELIJKHEID IN POLITIEK LEIDERSCHAP EN POLITIEKE BESLUITVORMING TE BEREIKEN.

3.3 Vrouwen in de lokale overheid

- Gegevens uit 141 landen laten zien dat vrouwen ruim 3 miljoen (35.5 procent) van de gekozen leden in lokale overlegorganen uitmaken. Slechts drie landen hebben het percentage van 50 procent bereikt, en nog eens 22 landen hebben meer dan 40 procent vrouwen in het lokale bestuur.
- Er worden ook regionale verschillen opgemerkt in de vertegenwoordiging van vrouwen in lokale overlegorganen vanaf januari 2023: Centraal- en Zuid-Azië 41 procent; Europa en Noord-Amerika 37 procent; Oceanië 32 procent; Oost- en Zuidoost-Azië 31 procent; Latijns-Amerika en het Caribisch gebied 27 procent; Afrika ten zuiden van de Sahara 25 procent en West-Azië en Noord-Afrika 20 procent.

3.4 De Sustainable Development Goals

Met nog maar zeven jaar te gaan, ligt slechts 15.4 procent van de SDG 5-indicatoren met data 'op koers', 61.5 procent bevindt zich op een gematigde afstand en 23.1 procent is ver of zeer ver verwijderd van de doelstellingen voor 2030.

IN HET HUIDIGE TEMPO ZAL HET NAAR SCHATTING 47 JAREN DUREN OM EEN GELIJKE VERTEGENWOORDIGING IN DE NATIONALE PARLEMENTEN TE BEREIKEN.

Politiek leiderschap, investeringen en alomvattende beleidshervormingen zijn nodig om de systemische belemmeringen voor het verwezenlijken van deze doelstellingen weg te nemen. (The Sustainable Development Goals Report 2023 Special edition)

3.5 Lessons learned

- De UNDP-publicatie '2023 Breaking down gender biases. Shifting social norms towards gender equality' levert met cijfermatige data het bewijs dat er in alle continenten, klassen en culturen sprake is van wijdverbreide vooroordelen over vrouwen.
- Hoewel de meeste landen in de wereld geen gendergelijkheid hebben bereikt, hebben genderquota door de jaren heen substantieel bijgedragen aan de vooruitgang.

IN LANDEN MET WETTELIJKE KANDIDATENQUOTA IS DE VERTEGENWOORDIGING VAN VROUWEN VIJF PROCENTPUNTEN EN ZEVEN PROCENTPUNTEN HOGER IN RESPECTIEVELIJK PARLEMENTEN EN LOKALE OVERHEDEN, VERGELEKEN MET LANDEN ZONDER DERGELIJKE WETGEVING. IN HET HUIDIGE TEMPO ZAL HET NAAR SCHATTING 47 JAREN DUREN OM EEN GELIJKE VERTEGENWOORDIGING IN DE NATIONALE PARLEMENTEN TE BEREIKEN.

In lijn met de theorie van inhoudelijke representatie, zijn er steeds meer aanwijzingen dat het leiderschap van vrouwen in politieke besluitvormingsprocessen verbetert en dat de ervaringen van vrouwen hebben geleid tot specifieke belangen en zorgen die niet voldoende aan bod komen in een door mannen gedomineerde politieke omgeving.

- **UIT ONDERZOEK NAAR PANCHAYATS (LOKALE RADEN) IN INDIA IS BIJVOORBEELD GEBLEKEN DAT HET AANTAL DRINKWATERPROJECTEN IN GEBIEDEN MET DOOR VROUWEN GELEIDE RADEN 62 PROCENT HOGER WAS DAN IN GEBIEDEN MET DOOR MANNEN GELEIDE RADEN. IN NOORWEGEN WERD EEN DIRECT CAUSAAL VERBAND GEVONDEN TUSSEN DE AANWEZIGHEID VAN VROUWEN IN GEMEENTERADEN EN DE DEKKING VOOR KINDEROPVANG.**

- **VROUWEN TONEN POLITIEK LEIDERSCHAP DOOR PARTIJ OVERSCHRIJDEND TE WERKEN VIA PARLEMENTAIRE VROUWENVER KIEZINGEN – ZELFS IN DE MEEST POLITIEK STRIJDJUSTIGE OMGEVINGEN – EN DOOR KWESTIES VAN GENDERGELIJKHEID TE BEPLEITEN, ZOALS DE UITBANNING VAN GENDER GERELATEERD GEWELD, OUDERSCHAPSVERLOF EN KINDEROPVANG, PENSIOENEN, GENDERGELIJKHEID, GELIJKHEIDSWETTEN EN ELECTORALE HERVORMINGEN.**
- **DATA UIT 125 LANDEN HEBBEN UITGEWEZEN DAT MINDER CORRUPTIE HET GEVOLG EN NIET DE OORZAAK IS VAN MEER VROUWEN IN DE POLITIEK. VROUWEN WORDEN NIET 'EVEN' CORRUPT ALS MANNEN EENMAAL DE TOEGANG TOT DE POLITIEKE MACHT GELIJKER WORDT.**
- **TIJDENS DE COVID-19 PANDEMIE IS GEBLEKEN DAT DE LANDEN GELEID DOOR EEN VROUWELIJK STAATSHOOFD DE PANDEMIE BETER HEBBEN BEHEERD.**

De landen die het meest getroffen zijn door het coronavirus zijn Brazilië, Rusland, Spanje, United Kingdom, Italië en Frankrijk.

Hier zijn de afbeeldingen van hun leiders.

De landen die worden erkend als het beste in het beheer van de crisis zijn Duitsland, Taiwan, Nieuw-Zeeland, IJsland, Finland, Noorwegen en Denemarken.

4

DEELNAME VAN VROUWEN IN POLITIEK LEIDERSCHAP EN DE POLITIEKE BESLUITVORMING IN SURINAME

In de strijd voor het vrouwenkiesrecht in Suriname zijn er diverse markante momenten geweest en in de Surinaamse door mannen gedomineerde politieke arena zijn er opmerkelijke dyadya rolmodellen, voornamelijk vrouwen, geweest die zich niet onderwierpen aan de ongelijke behandeling en opkwamen voor hun politieke - en vrouwenrechten. Deze dyadya rolmodellen zetten de heersende vooroordelen en genderstereotypering onder druk. Hoe meer dyadya vrouwelijke en mannelijke politici van zich doen spreken, hoe meer dit macho politici, die zich niet altijd hoeven te bewijzen, kan beangstigen.

Zie Bijlage I voor een chronologisch overzicht van markante momenten voor de beleving van het vrouwenkiesrecht in Suriname in de periode 1932 tot 2020.

Zie Bijlage II voor enkele dyadya rolmodellen in de strijd voor het vrouwenkiesrecht en in de beleving van dit kiesrecht in Suriname.

De hardnekkige ondervertegenwoordiging van vrouwen in de (gekozen) volks vertegenwoordigende organen c.q. de genderongelijkheid in het politiek-bestuurlijk domein in Suriname is het resultaat van de aanhoudende discriminatie en ontmoediging van vrouwen in de strijd voor het verwerven van politieke macht.

4.1 Terugblik

In vijf historische perioden, vanaf het (eerste) Kiesreglement van 1865 tot de parlementsverkiezingen van 2020 - 155 jaren lang - is er nooit sprake geweest van een evenredige vertegenwoordiging van vrouwen en mannen in posities van beleid en besluitvorming. Ontevredenheid over het mannelijk politiek leiderschap uit zich de afgelopen jaren in de vaker publiekelijk geuite wens: 'Het is tijd voor een vrouw als president'.

Vanuit de optiek van de ontwikkeling van het vrouwenkiesrecht en de erkenning c.q. miskening van vrouwenrechten maak ik een onderscheid in vijf historische perioden.

1. De periode van het censuskiesrecht en het capaciteitskiesrecht (1865 - 1936)
2. De periode van het passief en 'onvolledig' kiesrecht voor vrouwen (1936 - 1948)
3. De periode van het 'onvolledig' algemeen kiesrecht voor vrouwen en mannen (1948 -1963 - 1980)
4. De periode van de militaire machtstaat (1980 - 1987) en
5. De periode van "her-democratisering" (1987 - heden)

Gedurende 1865 tot 1987 heeft de volksvertegenwoordiging zich ontwikkeld van Koloniale Staten in 1866 tot De Nationale Assemblée in 1987.

- 1866 - 1936 De Koloniale Staten
- 1936 - 1975 De Staten van Suriname
- 1975 - 1980 Het Parlement van de Republiek Suriname
- 1985 - 1987 Benoemde Nationale Assemblée
- 1987 - heden De Nationale Assemblée van Suriname

Het Kiesreglement van 1865 verbood het vrouwenkiesrecht in Suriname niet. Toch hadden vrouwen in de periode van het censuskiesrecht en capaciteitskiesrecht (1865 - 1936) geen stemrecht en geen kiesrecht en hebben daarom nooit kunnen meedingen naar een zetel in de Koloniale Staten. Bovendien bleek het Concordantiebeginsel niet van kracht te zijn. Zitting in de Koloniale Staten was het alleenrecht van een geprivilegieerd deel van het ander geslacht; mannen met een bepaald vermogen en/of opleiding.

DAT VROUWEN IN DE PERIODE 1866 TOT 1936 HET KIESRECHT NIET MOCHTEN UITOEFENEN WERD ALS VANZELFSPREKEND BESCHOUWD. HET WERD NIET NODIG GEVONDEN DIT UITDRUKKELIJK TE BENOEMEN IN DE REGELGEVING.

4.2 Verklaring

In de periode van het censuskiesrecht en het capaciteitskiesrecht (1866 tot 1936) waren de traditionele genderrollen - en inherent daaraan de traditionele genderarbeidsverdeling - diepgeworteld. De reproductieve taken (de private sfeer) was vrouwen toebedeeld terwijl mannen als verantwoordelijk werden beschouwd voor de publieke sfeer, waaronder de productieve taken en het beheer over het politiek domein. Dat het onthouden van het kiesrecht aan vrouwen als vanzelfsprekend werd beschouwd moet in dit licht worden beschouwd. Immers, voor vrouwen was geen rol weggelegd in de publieke sfeer. Dat was het alleenrecht van mannen.

Het feit dat vrouwen in deze periode het kiesrecht niet mochten uitoefenen weerspiegelt deze traditionele opvatting over genderrollen. Het onthouden van het kiesrecht aan vrouwen werd als vanzelfsprekend beschouwd en werd niet expliciet benoemd in de wetgeving omdat het paste binnen het heersende idee dat vrouwen geen rol behoorden te spelen in de publieke besluitvorming.

In 1936 wordt het censuskiesrecht uitgebreid met de instelling van het capaciteitskiesrecht en het passief kiesrecht voor vrouwen.

4.3 Cijfers spreken; toen en nu

In de periode van het passief en (onvolledig) kiesrecht voor vrouwen 1936 tot 1948 is één vrouw, **Grace Schneiders – Howard**, gekozen om zitting te nemen in de Staten van Suriname en geen één benoemd tot lid van dit college. 29 mannen zijn in deze periode gekozen en 15 benoemd. (Zie Tabel 2)

Tabel 2
Kandidaten, gekozen en benoemde leden naar sekse in de periode van het passief en onvolledig kiesrecht voor vrouwen 1936 tot 1948

Jaar	Kandidaten		Gekozen		Benoeemd	
	M	V	M	V	M	V
1938	21	1	9	1	5	
1942	18	1	10		5	
1946	22	1	10		5	
Totaal	61	3	29	1	15	0

Bron: Centraal Archief, de Griffie, historisch archief DNA in Sedney, J. 1997

VROUWEN ZIJN IN DE PERIODE VAN HET PASSIEF KIESRECHT VOOR VROUWEN VOOR HET EERST VERKIESBAAR EN BENOEMBAAR MAAR NOG ALTIJD NIET KIESGERECHTIGD!

Vijftien jaren na de instelling van het 'onvolledig' algemeen kiesrecht voor vrouwen en mannen trad in 1963 **Isabella Richaards** als eerste vrouw (door opschuiving) toe tot de Staten van Suriname. In 1967 was zij de eerste rechtstreeks gekozen vrouw in dit college.

In de periode van het algemeen kiesrecht voor vrouwen en mannen zijn 3 (**1.08%**) vrouwen en 273 mannen rechtstreeks gekozen tot leden van de Staten van Suriname. Na opschuiving steeg het aantal vrouwen naar 7 (**2.5%**).

Tabel 3
Gekozen leden van de Staten van Suriname naar sekse in de periode 1948 – 1980

Staten van Suriname	Zetels	Mannen	Vrouwen
9 juni 1949 - 2 april 1951	21	21	
2 april 1951 - 10 mei 1955	21	21	
10 mei 1955 - 8 juli 1958	21	21	
8 juli 1958 - 14 mei 1963	21	21	
14 mei 1963 - 16 mei 1967 Door opschuiving	36	21	1
16 mei 1967 - 18 november 1969 Door opschuiving	39	36 35	1 1
18 november 1969 - 15 december 1973 Door opschuiving Door overlijden	39	39 38 37	1 1
15 december 1973 - 15 december 1977	39	38	1
15 december 1977 - 13 augustus 1980	39	38	1
Totaal rechtsreeks gekozen		273	3 / 1,08 %
Na opschuiving		269	7 / 2,5 %

Bron: Centraal Archief, de Griffie, historisch archief DNA in Sedney, J. 1997

VROUWEN ZIJN IN DE PERIODE VAN HET ONVOLLEDIG ALGEMEEN KIESRECHT NET ZOALS MANNEN VERKIESBAAR EN KIESGERECHTIGD MAAR BLIJVEN ONZICHTBAAR IN DE VOLKSVERTEGENWOORDIGING (INHEEMSEN - MARRONS VANAF 1963).

4.4 Verklaring

In de periode tot 1963 hadden vrouwen formeel weliswaar het recht om te stemmen en verkozen te worden, vergelijkbaar met mannen, maar desondanks bleven ze grotendeels onzichtbaar in de volksvertegenwoordiging. Dit fenomeen weerspiegelt diepgaande genderongelijkheid in de politieke sfeer.

Ondanks de formele gelijkheid op papier werden vrouwen geconfronteerd met verschillende obstakels die hun actieve deelname aan de politiek belemmerden. Culturele, sociale en structurele barrières beperkten de mogelijkheden voor vrouwen om zich kandidaat te stellen en verkozen te worden. Diepgewortelde stereotypen en genderrollen leidden tot een situatie waarin politieke leiders en besluitvormers voornamelijk mannen waren, waardoor vrouwen in de politieke arena ondervertegenwoordigd en onzichtbaar bleven.

Dit historische scenario illustreert de bredere problematiek van genderongelijkheid, waarbij formele gelijkheid op papier niet noodzakelijkerwijs gelijkheid in de praktijk betekende. Het benadrukt de noodzaak om niet alleen juridische barrières op te heffen, maar ook diepere culturele en structurele obstakels aan te pakken om echte gendergelijkheid te bereiken in de politiek en de samenleving als geheel.

4.5 Vertegenwoordiging vakbeweging in benoemde DNA

De vertegenwoordiging van de vakbeweging in de benoemde DNA in de periode januari 1985 tot december 1987 bestaat uit overwegend mannen. Eén vrouw (**Ilse Vreugd**) heeft zitting gehad in de benoemde DNA. (Zie Tabel 4)

Tabel 4

Vertegenwoordiging van de vakbeweging in de benoemde DNA 15 januari 1985 tot 13 december 1987 naar vakcentrale en sekse.

	15-01-1985 - 13-04-1985		28-06-1985 - 14-04-1987		14-04-1987 - 13-12-1987	
VAKB.	M	V	M	V	M	V
C47	3	0			3	0
CLO	2	1	3	1	3	0
Mobo/FAL	3	0	4	0	2	0
PWO	2	0	3	0	2	0
TOTAAL	10	1	10	1	10	0

Bron: Centraal Archief, de Griffie, historisch archief DNA in Sedney, J. 1997

VROUWEN EN MANNEN ZIJN IN DE PERIODE VAN DE MILITAIRE MACHTSTAAT (1980 - 1987) NIET VERKIESBAAR EN NIET KIESGERECHTIGD. VAN DE OPHEFFING VAN DE GENDERONGELIJKHEID IN POLITIEK LEIDERSCHAP WAS GEEN SPRAKE.

4.6 Verkiezingen in de periode van her-democratisering

Verkiezingen worden in Suriname om de vijf jaar gehouden. Er wordt gestemd voor de 51 zetels in De Nationale Assemblée (DNA) en de 62 ressortraden. Bij de verdeling van zetels wordt voor de 62 ressortraden het personenmeerderheidsstelsel gehanteerd. Voor de zetelverdeling in De Nationale Assemblée gold het stelsel van evenredige vertegenwoordiging per district.

In oktober 2023 is de Kiesregeling gewijzigd. Bij de eerstvolgende verkiezingen zal er sprake zijn van een systeem van evenredige vertegenwoordiging/ landelijke evenredigheid. Suriname telt nu één kiesdistrict en elke uitgebrachte stem heeft dezelfde waarde.

Wat zal de impact van evenredige vertegenwoordiging op de verkiesbaarheid van vrouwelijke kandidaten zijn nu de, merendeels door mannen gedomineerde, politieke partijen slechts met één kandidatenlijst deelnemen aan de verkiezingen? Alle actoren die zich inzetten voor een evenwichtige representatie van vrouwen en mannen in de volksvertegenwoordiging moeten zich buigen over deze legitieme vraag.

De leden van De Nationale Assemblée en de Ressortraad worden gekozen door degenen, die op de vijftiende dag vóór de dag der kandidaatstelling ingezetenen zijn van Suriname, de Surinaamse nationaliteit bezitten en vóór of op de dag der stemming de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt.

De uitslag van de verkiezingen van Suriname worden door het Onafhankelijk Kiesbureau (OKB) bindend verklaard.

- Het aantal stemgerechtigden van het mannelijk en vrouwelijk geslacht was in 2015 bijna gelijk.
- In 2020 waren er meer vrouwen dan mannen die stemgerechtigd waren.
- In 2015 hebben meer vrouwen dan mannen hun stem uitgebracht.
- Meer mannen dan vrouwen hebben in 2020 zitting in de verkiezingscommissies (32 mannen om 17 vrouwen) en in de werkgroepen (40 mannen om 34 vrouwen).

4.6.1 Man - vrouw verhoudingen in DNA en regering

VROUWEN MAKEN IN DE PERIODE VAN HERDEMOCRATISERING (1987 TOT 2020) GEMIDDELD VOOR 19.8 PROCENT DEEL UIT VAN DE RECHTSTREEKS GEKOZEN LEDEN VAN DNA. HET PERCENTAGE VROUWELIJKE PARLEMENTARIERS NEEMT GESTAAG TOE.

Tabel 5

Rechtstreeks gekozen (51) leden van De Nationale Assemblée naar sekse in de periode 1987 - 2020

De Nationale Assemblée	Mannen	Vrouwen	Percent. Vrouwen
14 december 1987 - 9 juli 1991	48	3	5,8%
9 juli 1991 - 9 juli 1996	49	2	3,9%
9 juli 1996 - 2000	43	8	15,7%
2000 - 2005	41	10	19,6%
2005 - 2010	38	13	25,5%
2010 - 2015	35	16	31,45%
2015 - 2020	38	13	25,5%
2020 - 2025	35	16	31,45%
Totaal rechtsreeks gekozen	327	81	19,8%

Bron: Centraal Archief, de Griffie, historisch archief DNA in Sedney, J. 1997 en ABS

4.7 Verklaring

De stijging van 3.9 procent rechtstreeks gekozen vrouwelijke DNA leden in 1991 naar 15.7 procent in 1996 (een stijging van 11.8 procent) is mogelijk (mede) te verklaren uit de campagne 'Kies Bewust Stem op een Vrouw' welke het Vrouwen Parlement Forum in 1994 heeft gelanceerd.

De daling van 31.4 procent rechtstreeks gekozen vrouwelijke DNA leden in 2010 naar 25.5 procent in 2015 is mogelijk te verklaren uit het feit dat politieke partijen zich toen vooral hebben gericht op de grote groep first voters die voor een niet onaanzienlijk percentage deel uitmaakten van het electoraat. Het Nationaal Jeugd Parlement heeft daarbij ook als kweekvijver gediend en er zijn, vanwege de heersende opvatting dat politiek leiderschap mannelijk is, vooral jonge mannen gerekruteerd zich kandidaat te stellen daarbij voorbijgaand aan het belang van een evenredige vertegenwoordiging van vrouwen en mannen.

Het toenemende percentage vrouwen in DNA gedurende de periode van her-democratisering van 1987 tot 2020 kan worden verklaard vanuit verschillende perspectieven, waaronder veranderingen in maatschappelijke opvattingen, politieke mobilisatie van vrouwen en beleid gericht op gendergelijkheid.

Hier zijn enkele mogelijke verklaringen:

In de late 20e en vroege 21e eeuw hebben feministische bewegingen en activisten zich in Suriname en wereldwijd ingezet voor gelijke vertegenwoordiging van vrouwen in de politiek. Vrouwen hebben zich gemobiliseerd om hun stem te laten horen en hebben campagnes gevoerd om meer vrouwen in leiderschapsposities te krijgen waaronder het Vrouwen Parlement Forum met de Campagne 'Kies Bewust Stem op een Vrouw'.

Een nationale bewustwordingscampagne 'OOK ZIJ' (2014-2015) door STAS International, strategische communicatie en branding, en de STAS nationale bewustwordingscampagne 'Balans in 2020' hebben bijgedragen aan een stijging van het aantal rechtstreeks gekozen vrouwelijke DNA-leden tot 31.45 procent in 2020. Met dit percentage is er sprake van een critical mass (30 procent). Met "OOK ZIJ" werd ook campagne gevoerd voor de bemensing van de Raad van ministers met 30% vrouwen. (Zie Tabel 5). Deze campagne werd ondersteund door de DNA campagne 'Meer Vrouwen in Besluitvorming', geïnitieerd door de vrouwelijke voorzitter. "Balans in 2020" leidde ook tot een significante toename van jonge parlementariërs in 2020.

Toegenomen bewustwording over de genderongelijkheid en de voordelen van diversiteit in besluitvormingsorganen, heeft bijgedragen aan een verandering in de houding tegenover vrouwen in de politiek. Verbeterde toegang tot onderwijs en informatie heeft gemaakt dat vrouwen politiek actiever worden.

In de loop van de tijd zijn sociale normen met betrekking tot genderrollen geëvolueerd. Het bewustzijn over het belang van gelijke kansen voor mannen en vrouwen, draagt step by step bij aan een positievere houding naar vrouwelijke politici. Dit komt onder andere tot uiting in uitspraken, veelal door mannen gedaan, zoals: 'het is tijd dat vrouwen nu het roer van staat overnemen en dat een vrouw president van het land wordt'.

Internationale organisaties en verdragen waar Suriname partij bij is zoals het VN Vrouwenverdrag, hebben de aandacht gevestigd op het belang van gendergelijkheid in verschillende sectoren, waaronder de politiek. Dit heeft geleid tot druk op nationale overheden om maatregelen te nemen om de vertegenwoordiging van vrouwen te vergroten.

Hoewel de gestage toename van het percentage vrouwelijke parlementariërs een positieve ontwikkeling is, is er nog steeds geen evenredige vertegenwoordiging en moet er continue aandacht besteed worden aan factoren die een evenwichtige participatie van vrouwen en mannen in de politiek kunnen bevorderen.

4.8 Bemensing kabinetten naar sekse in de periode van her-democratisering

Het percentage vrouwen dat deel uitmaakt van de kabinetten is gering en neemt in 2015 en 2020 toe van 23.5 procent naar 35.3 procent. (Zie Tabel 6)

Tabel 6

Aantal leden van het Kabinet van de Republiek Suriname naar sekse in de verkiezingsjaren 1987 tot 2020

Jaar	Mannen	Vrouwen	Totaal
1987	16	1 (5,9%)	17
1991	18	0 (0%)	18
1996	16	2 (11,1%)	18
2000	17	3 (15%)	20
2005	17	2 (10,5%)	19
2010	15	2 (11,7%)	17
2015	13	4 (23,5%)	17
2020	11	6 (35,3%)	17

Bron: DNA, MinBiza, Centraal Hoofdstembureau

In de periode 1948 t/m mei 2020 was regeren vooral een mannenaangelegenheid. De regeringen bestonden globaal voor 6.6 procent uit vrouwen. Suriname heeft in deze periode nooit een vrouwelijke gouverneur, minister-president, president of vicepresident gekend. In het kabinet dat in 2020 aantrad was 35.3 procent vrouw. Het aantal vrouwelijke kabinetsleden neemt in de loop der jaren toe maar kan vanwege reshuffling gedurende een regeerperiode toe of afnemen.²

Het overzicht met de portefeuilles die vrouwen in de periode 1948 tot 2020 hebben beheerd laat zien dat vrouwelijke ministers in Suriname de genderstereotypen die veelal aan vrouwen worden verbonden hebben doorbroken gegeven het feit dat ook zij capabel zijn als het bijvoorbeeld gaat om economische aangelegenheden, buitenlandse zaken, financiën, justitie en politie en defensie en militaire aangelegenheden.³ (Zie Tabel 7).

Zie **Bijlage III** voor de vrouwelijke ministers in de periode 1948 – 2020.

² Na reshuffling in april 2022 waren dat er 5 (29.4 procent) en de dato november 2023 3 (17.6 procent).

³ Zie de samenstelling van het huidig kabinet anno november 2023

Tabel 7**Regeringssamenstelling in de periode 1948 t/m mei 2020 naar ministerie en sekse ⁴**

Ministerie	Periode	Man	Vrouw
Arbeid	1967 - 2020	23	1
Binnenlandse Zaken	1952 - 2020	18	2
Buitenlandse Zaken	1975 - 2020	15	4
Defensie	1975 - 2020	17	0
Financiën	1948 - 2020	36	2
Handel en Industrie	1948 - 2020	37	1
Justitie en Politie	1948 - 2020	41	2
Landbouw Veeteelt en Visserij	1948 - 2020	33	0
Natuurlijke Hulpbronnen	1958 - 2020	21	0
Onderwijs	1948 - 2020	32	2
Openbare Werken Transport en Communicatie	1949 - 2020	28	0
Planning en Ontwikkelingssamenwerking	1991 - 2010	7	0
Regionale Ontwikkeling	1970 - 2020	12	2
Ruimtelijke Ordening Grond en Bosbeheer	2005 - 2020	7	1
Sociale Zaken en Volkshuisvesting	1948 - 2020	28	4
Sport en Jeugdzaken	2010 - 2020	3	2
Transport Communicatie en Toerisme	1991 - 2017	7	2
Volksgezondheid	1948 - 2020	30	1
Premiers	1949 - 1988	17	0
Presidenten	1975 - 2020	9	0
TOTAAL		364	26(6,6%)

Bron: wikiwand.com

⁴ De naamgeving en taakstelling van ministeries is in de loop der tijd veranderd.

4.9 Man - vrouw verhoudingen in de Districtsraden

De leden van de districtsraden worden indirect gekozen op basis van de uitslagen van de verkiezingen van de ressortraden. De zetelverdeling in de districtsraden is daarmee een afspiegeling van de totale zetelverdeling in de ressortraden.

In de periode 1996 tot 2020 is het percentage vrouwelijke districtsraadsleden gestegen van 6.6 procent in 1996 naar 31.35% in 2020. Vanaf 2010 is er sprake van een *critical mass*, voldoende om verschil te kunnen maken en de agenda te beïnvloeden ⁵. In 2020 is de gestage stijging onderbroken met een lichte daling in het percentage vrouwelijke districtsraadsleden van 34.7 procent in 2015 naar 31.35 procent in 2020. Zie Tabel 8.

Tabel 8**Districtsraadsleden naar sekse in de periode 1996-2020**

Jaar	Mannen	Vrouwen	Totaal
1996	98	7 6.6%	105
2000	86	19 18%	105
2005	80	26 24.5%	106
2010	78	37 32.2%	115
2015	77	41 34,7%	118
2020	79	37 31,35%	118

Bron: MinBiza, Centraal Hoofdstembureau

⁵ Critical Mass Theory

4.10 Man – vrouw verhoudingen in de Ressortraden

De leden van de Ressortraden worden gekozen door degenen, die op de vijftiende dag vóór de dag der kandidaatstelling ingezetenen zijn van Suriname, de Surinaamse nationaliteit bezitten en vóór of op de dag der stemming de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt.

In de periode 1996 tot 2020 is het percentage vrouwelijke ressortsraadsleden gestegen van 18,95 procent in 1996 naar 43 procent in 2020. Vanaf 2015 is er sprake van een genderevenwicht. Dit evenwicht wordt bij een 40/60 verhouding bereikt en wordt doorgaans als acceptabel beschouwd.

In 2020 is de gestage stijging onderbroken aangezien er toen sprake was van een lichte daling van 43 procent in 2015 naar 42 procent in 2020. Zie tabel 9.

Tabel 9
Ressortraadsleden naar sekse in de periode 1996-2020

Jaar	Mannen	Vrouwen	Totaal
1996	573	134 18,95%	707
2000	540	177 24,7%	717
2005	509	225 30,65%	724
2010	479	258 35%	737
2015	438	330 43%	768
2020	427	310 42%	737

Bron: MDG Progress Report 2014, MinBiza, Centraal Hoofdstembureau, MinROS

4.11 Inheemse en Tribale (Marron) samenlevingen

Kenmerkend voor de Inheemse en Tribale (Marron) samenlevingen, woonachtig in het binnenland is de beperkte toegang tot onderwijs, gezondheidszorg en werkgelegenheid evenals de beperkte infrastructuur. Het uitblijven van de wettelijke erkenning van hun collectieve grondenrechten vormt een obstakel voor de ontwikkeling.

Uit gegevens van 70.000 Surinaamse burgers die in 2022 zijn geënquêteerd in het kader van de door de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank, de Wereldbank Groep en technisch ondersteund door de Anton de Kom Universiteit, uitgevoerde 'Suriname Poverty and Equity Assessment' blijkt dat armoede sterk samenhangt met het opleidingsniveau en gezondheidsrisico's. Vooral in het binnenland is armoede significant. Deze factoren komen voor Inheemse en Marronvrouwen bovenop de eerder vermelde discriminatie van vrouwen in de politiek en de obstakels die vrouwen ondervinden die aspiraties hebben om politieke leiderschapsposities te bekleden die ten grondslag liggen aan de ondervertegenwoordiging van vrouwen in posities van politiek leiderschap en de politieke besluitvorming.

Respondenten geven aan dat de waarde die men hecht aan tradities en gezag en de gender- en machtsongelijkheid maakt dat Marronvrouwen niet op eigen gezag het pad naar kandidaatstelling en politiek leiderschap kunnen afleggen maar het gebied hen de toestemming van echtgenoot, familie en schoonfamilie te verkrijgen. Daar waar er door de familie geen speciale eisen / voorwaarden worden gesteld moeten zij als 'ondergeschikten' de kunst verstaan rekening te houden met de mening en gevoelens van de gemeenschap en het traditioneel gezag.

Er is al decennialang in de aanloop naar de verkiezingen sprake van het oproepen van etnische sentimenten tot etnisch stemmen. De Inheemsen vormen, in tegenstelling tot de Marrons, een kwantitatieve minderheid en zijn nauwelijks zichtbaar in posities van politiek leiderschap. Hoewel mannen nog steeds domineren, zijn Marronvrouwen erin geslaagd het niveau van propagandist te overstijgen. In 1987 werd de eerste Marronvrouw (Evelien Gadden) gekozen tot lid van het parlement. Marronvrouwen vormen (vanwege hun academische opleiding) tegenwoordig de meerderheid in de wetenschappelijke bureaus van politieke partijen, staan prominent op de kandidatenlijsten, hebben zitting in DNA en maken deel uit van de regering. Het werken aan verandering werd een Marron politica niet in dank afgenomen door de mannen, die in haar politieke partij nog altijd een dominante positie hebben, maar als een daad van vijandigheid beschouwd.

4.12 Man – vrouw verhoudingen in de Hoge Colleges van Staat

Naast De Nationale Assemblée en de regering zijn er enkele Hoge Colleges van Staat; de Staatsraad, het Hof van Justitie en de Rekenkamer. Deze zijn niet ondergeschikt aan de regering.

4.12.1 De Staatsraad

De Staatsraad is, met de President als voorzitter, samengesteld uit ten hoogste vijftien leden, die – met inachtneming van het in artikel 2 bepaalde van de Wet Staatsraad – door de President worden benoemd.

De leden van de Staatsraad worden voor benoeming voorgedragen door:

- de in De Nationale Assemblée vertegenwoordigende politieke organisaties;
- de gezamenlijke vakbeweging;
- de gezamenlijke werkgeversorganisaties.

Tabel 10
Bemensing van de Staatsraad naar sekse in de periode 2005 - 2020

Periode	Mannen	Vrouwen
2020 - heden	8	7
2015 - 2020	13	3
2010 - 2015	13	3
2005 - 2010	13	1
Totaal	47 77%	14 23%

Bron: de Staatsraad

Mannen maken de meerderheid uit in de 4 benoemde Staatsraden in de regeerperioden van 2005 tot heden. (Zie Tabel 10). In 2020 wordt het aantal vrouwelijke staatsraadsleden ten opzichte van 2015 meer dan verdubbeld. Eén politieke organisatie⁶ heeft hier substantieel aan bijgedragen door alleen vrouwen (4) voor te dragen wat geleid heeft tot een evenwichtige samenstelling.

4.12.2 Het Hof van Justitie

Er is al enige tijd sprake van feminisering van de rechtspraak. Sedert 2009 is de meerderheid van de leden van het Hof van Justitie vrouw.

In 2010, 2015 en 2020 maakten vrouwen voor respectievelijk 53, 74 en 61.5 procent deel uit van de rechterlijke macht. Momenteel telt het Hof van Justitie 18 vrouwen (58.1 procent) en 13 mannen. Het Openbaar Ministerie telt momenteel 25 vrouwen en 5 mannen. Op 14 augustus 2023 werd de eerste vrouw (Garcia Paragsingh) beëdigd tot procureur-generaal. Eerder was Heloïse Rozenblad geruime tijd waarnemend Procureur-Generaal.

Het hoge aantal vrouwen in de Rechterlijke macht is "by default" en niet vanwege een speciaal beleid. Er is een gendervrije toelatingseis, die mannen en vrouwen dezelfde gelegenheid geeft de opleiding te volgen. De screening en toetsing geschieden jaarlijks op basis van competentie en gendervrij.

4.12.3 De Rekenkamer

De Rekenkamer heeft tot taak het uitoefenen van toezicht op de besteding van de staatsgelden, de goedkeuring van de rekening van ontvangsten en uitgaven, alsmede controle op het geldelijk beheer van de overheid in de ruimste zin als bedoeld in artikel 149 lid 1 van de Grondwet.

De Rekenkamer bestaat uit drie leden, te weten een voorzitter, een ondervoorzitter en een lid. De Rekenkamer heeft daarnaast twee plaatsvervangende leden.

De voorzitter, ondervoorzitter, het lid en de plaatsvervangende leden worden door de President benoemd uit een voor iedere functie afzonderlijk door De Nationale Assemblée in te dienen voordracht van ten hoogste twee personen.

De voorzitter, de ondervoorzitter, het lid en de plaatsvervangende leden worden voor 5 jaren benoemd, behoudens het bepaalde in de artikelen 7 en 8.

Aan dit College wordt een Secretaris is toegevoegd.⁷

Zie voor de bemensing van de Rekenkamer in de periode 2011 tot heden onderstaande tabel.

Tabel 11
Bemensing van de Rekenkamer naar sekse in de periode 2011 - 2016 tot heden

Periode	Voorzitter		Onder voorzitter		Lid		Plv.leden		Secretaris	
	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V
2021 - 2026	X			X	X		X			X
2016 - 2021		X	X			X		X		X
2011 - 2016		X	X			X		X		X
Totaal	1	2	2	1	1	2	1	2	0	3

Bron: de Rekenkamer

4.12.4 Verklaring

De scheve seksratio bij het Hof van Justitie en het Openbaar Ministerie is niet te verklaren uit de discriminatie van mannen. Mannen hebben dezelfde kans als vrouwen om rechten te studeren en zich op juridisch gebied te bekwamen maar ze grijpen, in tegenstelling tot vrouwen, de kansen in mindere mate aan. Voor de functies waar bewezen deskundigheid een absolute vereiste is, zoals in de Hoge Colleges van Staat nemen vrouwen in toenemende mate een dominante positie in vanwege de achterstand van mannen op onderwijsgebied.

Gegeven het feit dat mannen hun posities in organen en instanties dreigen te verliezen vanwege gebrek aan deskundigheid is het niet ondenkbaar dat zij zich in meerdere mate zullen verzetten politiek leiderschap met vrouwen te delen.

⁶ Vooruitstrevende Hervormings Partij

⁷ Wet Rekenkamer Suriname 2019

5 GEWELD TEGEN VROUWEN

5.1 Geweld tegen vrouwen in de politiek

“Al decennialang wordt de samenleving regelmatig geconfronteerd met diverse vormen van geweld tegen vrouwen in de politieke arena. De politieke arena zou een ruimte moeten zijn waarin vrouwen gelijke kansen hebben om deel te nemen en bij te dragen aan het besluitvormingsproces. Helaas, vrouwen worden in de politiek nog steeds geconfronteerd met verschillende vormen van geweld, variërend van verbale aanvallen, seksuele intimidatie tot fysieke agressie. We zien dit al vanaf de kandidaatstelling tot en met de beëdiging.

“Geweld tegen vrouwen in de politiek vormt een serieuze belemmering voor hun volledige participatie in het politieke proces. Vrouwen worden vaak geconfronteerd met intimidatie, bedreigingen en aanvallen, zowel online als offline. Niet alleen door collega's, maar ook burgers misdragen zich op schandelijke wijze op social media. Deze vormen van geweld hebben een afschrikwekkend effect en ontmoedigen vrouwen om deel te nemen aan politieke activiteiten of om zich kandidaat te stellen voor politieke functies. Dit heeft ernstige gevolgen voor de democratie, omdat het leidt tot een onevenwichtige vertegenwoordiging en een gebrek aan diversiteit in de besluitvorming” (Bakboord C, 2023).

In juli 2024 is aan een 10 –tal vrouwelijke politici en vrouwen uit niet-gouvernementele instituten gevraagd welke obstakels zij ervaren (hebben) omdat ze een vrouw zijn en hun ervaring met Geweld in de Politiek en in de niet-overheidssector. Allen bevestigen dat vrouwelijke politici geconfronteerd worden met uitdagingen en openlijke discriminatie. Binnen niet-etnische politieke partijen die gelijkheid nastreven blijken vrouwen op grond van hun visie, kennis en de vereiste moed eerder succesvol hun plaats en functies te kunnen opeisen. Onder druk leert men zakelijk en niet emotioneel om te gaan waarbij hiermee de ondersteuning van een mentor gebruikelijk is.

In de traditionele etnische partijen staan vrouwelijke politici onder veel pressie. Hoewel een vrouw formeel als trekker of vertegenwoordiger kan zijn aangewezen blijkt in de praktijk dat ook dan mannen de richting bepalen; ook in DNA. Het enge partij - en voorzittersbelang wordt boven het algemeen belang gesteld.

Binnen alle etnische partijen ervaren de vrouwelijke respondenten uitdagingen opgeworpen door mannen in een enkel geval door vrouwen. Mannen beschouwen vrouwen als aan hen ondergeschikt en vrouwen zien hen als concurrent. De strijd binnen politieke partijen is groter dan tussen politieke partijen. Daarnaast is 'social media terreur' een niet te onderschatten vorm van anoniem geweld tegen vrouwen in de politiek.

Ook het thuisfront kan, geconfronteerd met de politieke interesse, keuzes en aspiraties van vrouwen, begrip en ondersteuning voor de lange werkdagen, uitdagingen opwerpen en negatieve kritiek uiten. Vrouwen moeten zich bewust zijn dat van hen verwacht wordt dat zij naast hun politieke verantwoordelijkheden hun reproductieve en sociale taken niet verwaarlozen.

Respondenten geven aan dat vrouwen in politieke partijen elkaar ondersteunen en bewustmaken van hun positie, waar nodig hun stem laten horen, hun misnoegen uiten of schriftelijk hun beklag doen. Hierbij komt een mentor - binnen en/of buiten de partij - van pas.

De discriminatie van vrouwen in de politiek, de obstakels die vrouwen ondervinden die aspiraties hebben om politieke leiderschapsposities te bekleden zijn vormen van geweld tegen vrouwen die ten grondslag liggen aan de ondervertegenwoordiging in posities van politiek leiderschap en de politieke besluitvorming:

- De eeuwenoude en hardnekkige mythe van de mannelijke dominantie en vrouwelijke ondergeschiktheid;
- Seksistische ideeën die wijdverspreid en diepgeworteld zijn in de culturele en religieuze waardepatronen: mannelijk geslacht beter gewaardeerd dan vrouwelijk geslacht;
- Het begrip leiderschap dat in onze samenleving geladen is met veronderstellingen over mannelijkheid en vrouwelijkheid;
- Socialisatie die meisjes en jongens conditioneert in deze achterhaalde seksistische ideeën en traditionele arbeidsverdeling;
- De ongelijke verdeling van de arbeid en verantwoordelijkheden binnen het huishouden, op basis van ongelijke machtsverhoudingen, beperkt mogelijkheden van vrouwen;
- Traditionele wijze van werken van politieke partijen die geen rekening houden met de ongelijkheid in gezinsverantwoordelijkheid en de driedubbele taak van vrouwen (reproductief, productief en sociaal);
- Het niet altijd in acht nemen van ethische codes maakt vrouwen, die voor hun gezin een voorbeeldfiguur zijn, kwetsbaar want als publieke figuur meent men alles over ze te kunnen zeggen;
- Mannen solidariteit en machtsconsolidatie; veelal niet openlijk, maar subtiel verzet tegen de insluiting van vrouwen in machtsposities;
- Het “glazen” plafond dat een onzichtbare barrière vormt waarop vrouwen bij het verwezenlijken van hun politieke aspiraties op stuiten.

Vrouwen in politieke partijen zijn doorgaans oververtegenwoordigd aan de basis en in ondersteunende functies en ondervertegenwoordigd in machtsposities. Zij hebben nauwelijks of geen toegang tot invloedrijke netwerken, beperkte of geen ondersteuning van familie en gemeenschap. De volgorde van de kandidaatstelling is in handen van mannen (mannensolidariteit).

5.2 Geweld tegen vrouwen op het werk

Er is sprake van (seksueel) geweld tegen vrouwen op de werkplek. De lobby van diverse niet-gouvernementele organisaties heeft er mede toe geleid dat op 13 oktober 2022 in DNA de 'Wet Gelijke Behandeling Arbeid' en de 'Wet Geweld en Seksuele Intimidatie Arbeid' met 41 algemene stemmen zijn aangenomen. De aanneming van deze wetsproducten maakt de strijd van vrouwelijke en mannelijke werknemers voor gelijke behandeling inzake arbeid en het voorkomen en tegengaan van geweld en seksuele intimidatie inzake arbeid legitiem. De ongelijke behandeling van vrouwen op het werk en het (seksueel) geweld tegen vrouwen op het werk wordt ook door vrouwen op de politieke werkvloer ervaren.

Bekendheid van deze wetten bij werkgevers, werknemers en relevante belangenorganisaties is evenwel een voorwaarde om op nationaal niveau de rechten van vrouwelijke werknemers en vrouwelijke politici te bevorderen en te respecteren.

6 Vrouwen in niet-gouvernementele instituten en midden en kleinbedrijven

6.1 Vrouwen in niet-gouvernementele instituten

Vrouwen die leidinggevende functies bekleden, op besluitvormingsniveau opereren en op de voorgrond treden in niet-gouvernementele organisaties, ervaren dezelfde uitdagingen als vrouwen in de politiek. "Er wordt openlijk gediscrimineerd" vooral door overheidsinstanties. Leidinggevende vrouwen in de private sector ervaren dat zij zich met hun kennis en kunde in meerdere mate moeten bewijzen en inzetten dan hun mannelijke collega's. Tegenwerking door mannelijke collega's die de positie van een vrouwelijke leidinggevende ambiëren komt voor evenals het onderschatten van de taken en werkzaamheden die jonge vrouwelijke werknemers zijn toebedeeld.

Vrouwen krijgen op hun carrière pad met meerdere uitdagingen te maken die zij moeten overwinnen willen zij hun positie behouden terwijl zij door mannelijke leidinggevendenden geacht worden manipuleerbaar en volgzaam te zijn. Ook in de private sector moeten vrouwen alert blijven voor kritiek en social bashing. Constante communicatie en afstemming met het gezin en de familie is ondersteunend bij het omgaan met uitdagingen op de werkvloer.

Respondenten werkzaam in niet-gouvernementele instituten geven aan dat de obstakels op hun pad hen ertoe aanzetten om uit te komen voor hun mening, te praten met vrouwen die langer in leidinggevende functies werkzaam zijn, meer onderzoek en feiten te presenteren, zich te verdiepen in de materie en analyses te maken en zich te positioneren als leidinggevende en respect af te dwingen.

6.2 Vrouwen in midden- en kleinbedrijven (MKB's)

Het databestand van de Kamer van Koophandel en Fabrieken is niet uitgesplitst naar sekse.

Recente evaluaties hebben uitgewezen dat:

- Veel bedrijven, vooral restaurants en bars, op naam staan van vrouwen, terwijl hun man, die elders werkzaam is, de eigenaar is;
- Vooral sociaal zwakkere vrouwelijke ondernemers zijn niet ingeschreven bij KKF;
- Het zijn voornamelijk onderneemsters uit de Inheemse en Tribale samenlevingen die niet voorkomen in het bestand van KKF, omdat zij zichzelf niet als producent zien die bedrijfsmatig werkzaam is maar hun productieve arbeid beschouwen als te zijn het verlengde van hun reproductive taken.

Vrouwelijke MKB ondernemers registreren zich niet vanwege:

- Onbekendheid met KKF;
- Onbekendheid met het systeem van registratie;
- Het niet zien van de voordelen en registratie beschouwen als een kostenpost;
- Geen structuur van registratie hebben/noodzakelijk achten bij opdrachten;
- Kiezen voor korte opdrachten (hosselcultuur); en
- Nergens geregistreerd willen zijn vanwege belastingen.
(Bron: KKF steekproef)

7 CONCLUSIE

Vanuit de optiek van de beschrijvende representatie, die de nadruk legt op de variaties in de aanwezigheid van vrouwen in politiek leiderschap en politieke besluitvorming over de hele wereld, wordt de toename van het aantal vrouwen beschouwd als een op zichzelf staand doel.

Wereldwijd er sprake is van discriminatie van vrouwen in het politiek domein wat zich weerspiegelt in de structurele ondervetegenwoordiging van vrouwen in politiek leiderschap en de politieke besluitvorming.

1. Met het trage tempo van vooruitgang is de wereld niet op de goede weg om tegen 2030 gendergelijkheid te bereiken;
2. In het huidige tempo zal gendergelijkheid in de hoogste machtsposities wereldwijd pas over 130 jaar bereikt worden;
3. Bij het huidige tempo van de vooruitgang zal gendergelijkheid in de nationale wetgevende organen niet vóór 2063 bereikt worden; en
4. In het huidige tempo zal het naar schatting 47 jaren duren om een gelijke vertegenwoordiging in de nationale parlementen te bereiken.

In Suriname er decennialang sprake is van discriminatie van vrouwen in het politiek domein. Dit manifesteert zich in de ondervetegenwoordiging van vrouwen in politiek leiderschap en de politieke besluitvorming. Maar vrouwen maken gestaag een inhaalslag en doorbreken ook de genderstereotypering.

1. In de periode 1866 tot 1936 mochten vrouwen het kiesrecht niet uitoefenen.
2. In de periode van het passief kiesrecht voor vrouwen (1938 – 1946) zijn vrouwen voor het eerst verkiesbaar en benoembaar maar nog altijd niet kiesgerechtigd.
3. In de periode van het tot 1963 'onvolledig' algemeen kiesrecht zijn vrouwen net zoals mannen verkiesbaar en kiesgerechtigd maar blijven onzichtbaar in de volksvertegenwoordiging.
4. In de periode van de militaire machtstaat (1980 – 1987) zijn vrouwen en mannen niet verkiesbaar en niet kiesgerechtigd.
5. In de periode van her-democratisering (1987 tot 2020) maken vrouwen gemiddeld voor 19.8 procent deel uit van de rechtstreeks gekozen leden van DNA.
6. Er is sprake van een gestage toename van het aantal vrouwelijke parlementariërs.
7. In de periode van 1987 tot 2020 is het aantal vrouwelijke DNA leden van 3 (5.8 procent) gestegen naar 16 (31.45 procent). In dit tempo zal het naar schatting 26.5 jaren duren om een gelijkwaardige participatie van vrouwen in DNA te bereiken.
8. Vrouwen maken anno eind 2023 voor 31.4 procent (16) deel uit van DNA wat 4.6 procent minder is dan het percentage parlamentszetels (36 procent) dat vrouwen gemiddeld in Latijns-Amerika en het Caribisch gebied bekleden.
9. Er is sprake van een gestage toename van het aantal vrouwen in de Districtsraden waar er vanaf 2010 sprake is van een critical mass.
10. Er is sprake van een gestage toename van het aantal vrouwen in de Ressortraden wat geleid heeft tot een genderevenwicht in 2015.
11. Vrouwen maken de meerderheid uit van het Hof van Justitie en het Openbaar Ministerie.
12. Voor de functies waarvoor bewezen deskundigheid een absolute vereiste is, zoals in de Hoge Colleges van Staat, nemen vrouwen in toenemende mate een dominante positie in vanwege de achterstand van mannen op onderwijsgebied.

8

ANALYSE

Het overheersend idee als zou:

- het politiek – bestuurlijk domein ‘mannelijk’ zijn;
- het recht dat vrouwen hebben, om niet alleen hun stem uit te brengen, maar ook verkiesbaar te zijn en verkozen te worden, kan worden genegeerd, resulteert in Suriname al decennialang in ongelijke kansen voor – en behandeling van vrouwen in het verkiezingstraject dat vijfjaarlijks wordt ingezet voor de politieke representatie van het volk in het wetgevend orgaan en de ressort- en districtsraden.

Onze wetgeving sluit vrouwen niet uit kandidaat te zijn voor het lidmaatschap van DNA, het president – en vicepresidentschap. Wanneer er echter weinig tot geen formele beperkingen zijn voor de participatie van vrouwen op het hoogste niveau van leiderschap, suggereren de aanwezigheid van negatieve vooroordelen over vrouwen in politiek leiderschap een significant obstakel. Dit wordt verder gecompliceerd door de onrechtvaardige verdeling van huishoudelijke en zorgtaken op basis van gender, wat veel vrouwen belemmert om actief deel te nemen aan leiderschapsposities.

8.1 Hoofdoorzaak

Dat er niet alleen in Suriname maar wereldwijd sprake is van een hardnekkige ongelijkheid in de deelname van vrouwen in politiek leiderschap en de politieke besluitvorming is te verklaren uit het feit:

- dat er in alle continenten, klassen en culturen sprake is van wijdverbreide vooroordelen over vrouwen;
- dat er sprake is van structurele onderwaardering van de capaciteiten en rechten van vrouwen;
- dat mannen beschouwd worden superieur te zijn en vrouwen aan hen ondergeschikt;
- dat politiek als mannelijk wordt beschouwd en het vervullen van politiek leiderschap het voorrecht van mannen is.

De Gender Social Norms Index (GSNI) die 85 procent van de wereldbevolking dekt, laat zien dat bijna negen op de tien mannen en vrouwen vooroordelen hebben over vrouwen. Deze index legt ook, langs vier belangrijke dimensies, de attitude vast die mensen hebben ten opzichte van genderrollen op politiek, educatief en economisch gebied en fysieke integriteit. Bijna de helft van de wereldbevolking denkt dat mannen betere politieke leiders maken dan vrouwen.

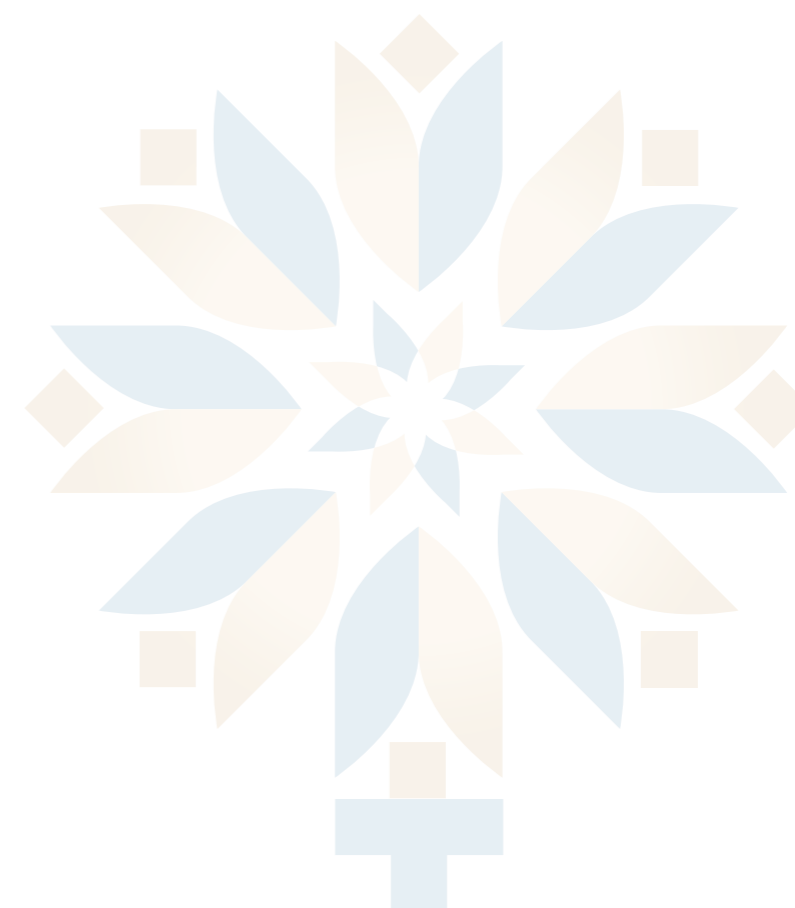
Wanneer vrouwen desondanks politieke leiderschapsposities bereiken, worden de gendervooroordelen direct uit de kast gehaald en leiden tot een ongelijke behandeling en beoordeling en in het ergste geval zelfs tot veroordeling.

Vooringenomen sociale gendernormen, machismo, seksisme, ongelijke verdeling van de huishoudelijke – en zorgtaken en vooroordelen over vrouwen dan wel de onderwaardering van de capaciteiten en rechten van vrouwen in de samenleving, vormen een huizenhoog obstakel op weg naar gendergelijkheid en een evenwichtige vertegenwoordiging van vrouwen en mannen in het politiek domein. De keuzes en kansen van vrouwen worden door deze factoren beperkt en het gedrag van vrouwen gereguleerd.

Er worden grenzen vastgesteld voor wat vrouwen geacht worden wel en niet te doen en te zijn. Wanneer partijleiders aangesproken worden op de ondergeschikte en minderheidspositie van vrouwen in partijorganen en bij de kandidaatstelling dan wordt de schuld bij vrouwen gelegd: ‘vrouwen willen niet’. Terwijl zij eerlijk zouden moeten uitkomen voor hun diepgewortelde opvatting en hardop zouden moeten zeggen dat ook zij de mening zijn toegedaan dat in onze democratische rechtstaat politiek leiderschap het voorrecht is van mannen. En dat de samenleving met zijn vooroordelen over vrouwen, de onderwaardering van hun capaciteiten en rechten, vrouwen blijft ontmoedigen.

Geweld tegen vrouwen in de politiek vormt een serieuze belemmering voor hun volledige participatie in het politieke proces. Vrouwen worden vaak geconfronteerd met intimidatie, bedreigingen en aanvallen, zowel online als offline. Niet alleen door collega's, maar er zijn ook burgers die social media misbruiken om zich op een ongeoorloofde manier te uiten over vrouwelijke politici.

Deze vormen van geweld hebben een afschrikwekkend effect en ontmoedigen vrouwen om deel te nemen aan politieke activiteiten of om zich kandidaat te stellen voor politieke functies. Dit heeft ernstige gevolgen voor de democratie, omdat het leidt tot een onevenwichtige vertegenwoordiging en een gebrek aan diversiteit in de besluitvorming.

9

AANZET TOT EEN ACTIEPLAN

Vrouwen hebben net zoveel recht als mannen om hun stem uit te brengen en ook net zoveel recht om te worden gekozen tot volksvertegenwoordiger en deel te nemen aan de regering van het land.

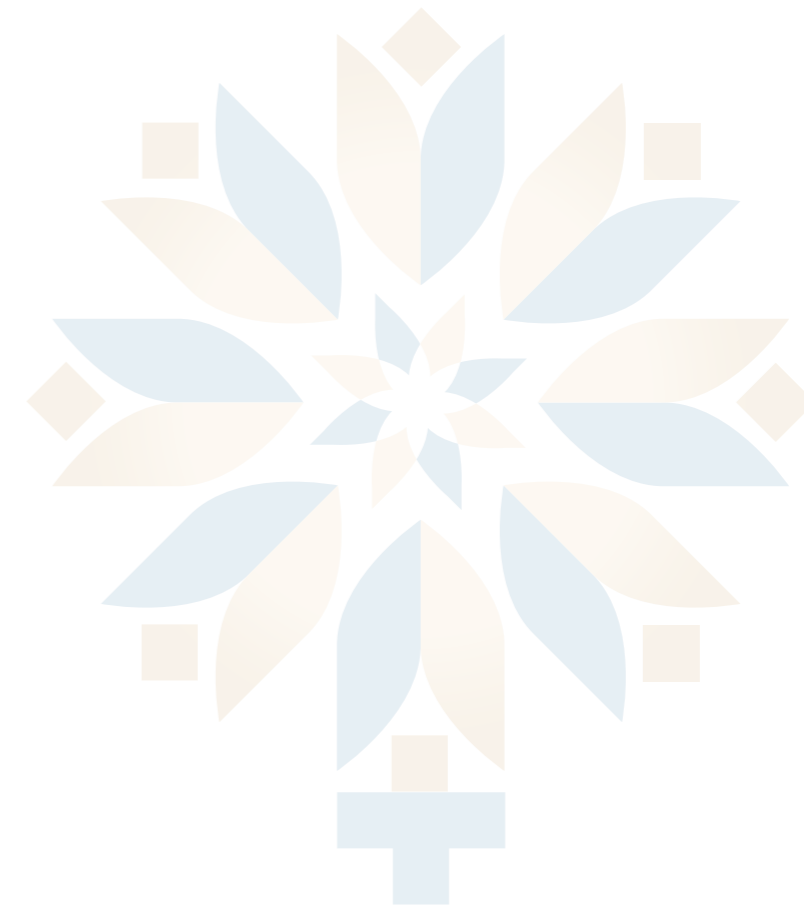
Welke acties kunnen op weg naar de verkiezingen in 2025 een positieve impact hebben op de verkiezingsuitslag resulterend in een evenwichtige participatie van vrouwen en mannen en een vrouwelijk perspectief geworteld in vrouwelijke ervaringen welke leidt tot verandering van de politieke agenda en de politieke cultuur?

**ACTIEPLAN
OP WEG NAAR EXCELLENT VROUWELIJK POLITIEK LEIDERSCHAP EN EEN
EVEENWICHTIGE PARTICIPATIE VAN VROUWEN EN MANNEN IN 2025**

HOOFDDOEL	SUBDOELEN	AANBEVOLEN ACTIES
De achterstand die vrouwen hebben in posities van beleid- en besluitvorming te verkleinen en te komen tot een evenwichtige participatie van vrouwen en mannen in de gekozen volks vertegenwoordigende organen casu quo een genderevenwicht in het politiek leiderschap en de politieke besluitvorming.	In een verhoogd tempo een evenwichtige participatie van vrouwen en mannen in De Nationale Assemblee (DNA) bereiken.	Lobbyen om politieke partijen ertoe te bewegen om afwisselend, middels verticale pariteit, vrouwen en mannen op te nemen op de kandidatenlijsten van de 2025 verkiezingen.
	Toename en empowerment van dynamische jonge vrouwen met politieke aspiraties.	Workshops voor de politieke empowerment van vrouwen in het bijzonder jonge vrouwen.
	De samenleving bewust maken dat politiek leiderschap mannelijk noch vrouwelijk is en dat vrouwen en mannen gelijke rechten hebben gekandideerd te worden en zitting te nemen in alle organen van het politieke beleid en de besluitvorming.	Landelijke bewustwordingscampagne met pakkende leuzen.
	Politieke partijen die deelnemen aan de 2025 verkiezingen beloven zich daadwerkelijk in te zetten om de gender kloof in politiek leiderschap te dichten.	- Workshops over gender vooroordelen voor mannen van politieke partijen. - Lobbyen bij politieke partijen zich publiekelijk te commiteren aan het dichten van de genderkloof in politiek leiderschap en tot ondertekening over te gaan van het Manifest 'Opheffen Genderkloof in Politiek Leiderschap Nu'.
	Vrouwelijke kandidaten zijn zichtbaar op de kandidatenlijsten en stembiljetten	Lobbyen bij de minister van Binnenlandse Zaken en het Onafhankelijk Kiesbureau dat de sekse van alle kandidaten zichtbaar is op de in te dienen kandidatenlijsten en stembiljetten.
	Een toename van vrouwen in de hoogste politieke functies.	Lobbyen voor Meer Vrouwen in Besluitvorming in alle hoge instituten van Staat.

**“We need full gender parity, we know it can be done”
Antonio Guterres, UN Secretary General**

**“In a male dominated world, the empowerment of women must be a key priority”
Antonio Guterres, UN Secretary General**

BIJLAGEN

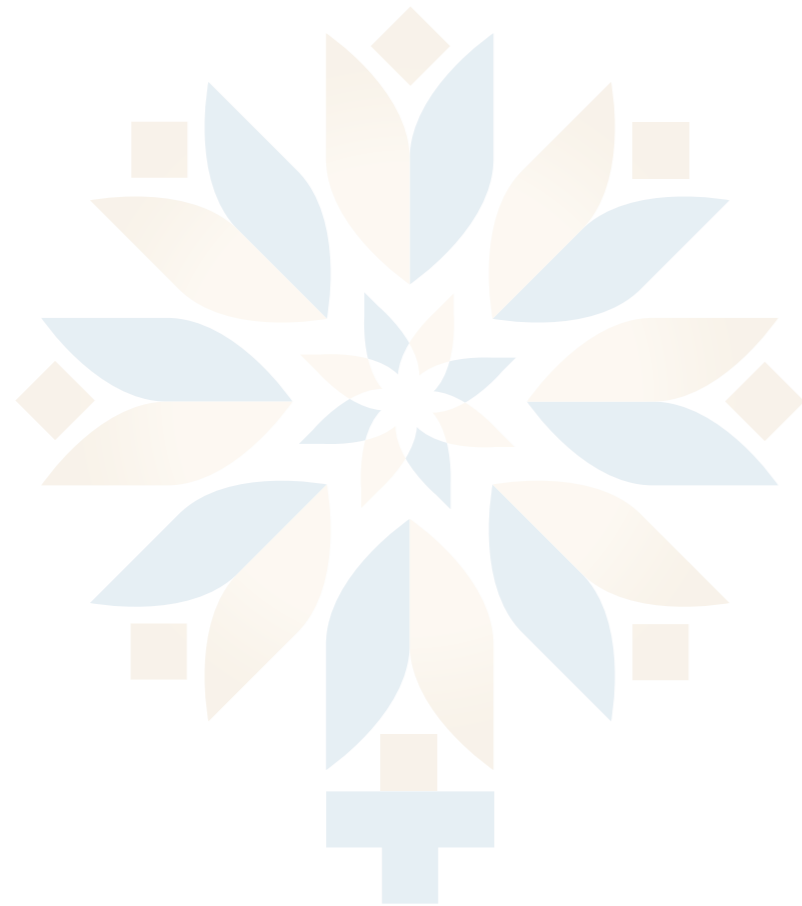
BIJLAGE I

CHRONOLOGISCH OVERZICHT VAN MARKANTE MOMENTEN VOOR DE BELEVING VAN HET VROUWENKIESRECHT IN SURINAME IN DE PERIODE 1932 TOT 2020

Jaar	Markante momenten voor de beleving van het vrouwenkiesrecht in Suriname in de periode 1932 - 2020
1932	Mr. J.C. de Miranda draagt Marie Le Fèvre voor als kandidaat voor de Koloniale Staten. De voordracht wordt ook bij vonnis afgewezen
1933	Het Hof van Justitie wijst het door Mr. J.C. de Miranda aangespannen hoger beroep in de zaak Marie Le Fèvre af
1936	Uitbreiding van het censuskiesrecht met de instelling van het capaciteitskiesrecht; passief kiesrecht nu ook voor vrouwen.
1937	Marktvrouwen o.l.v. Elisabeth 'Sasa' Temmes richten de kiesvereniging Sociaal - Democratische Vrouwenbond (SDVB) op
1938	Grace Schneiders-Howard voorgedragen door de SDVB als eerste en enige vrouw in de Koloniale Staten gekozen
1948	Het 'Onvolledig' Algemeen Kiesrecht ⁸ voor vrouwen en mannen vooral te danken aan de strijd die in de Tweede Kamer in Nederland is gevoerd door Nancy Sophia Cornelia (Corrie) Tendeloo, strijder voor het vrouwenkiesrecht in Suriname
1949	Het Damescommittee o.l.v. Tine Putter Eerste algemene vrije verkiezingen
1950	Dr. Sophie Redmond verkiesbaar als onafhankelijke kandidaat
1963	Isabella Richaards eerste vrouwelijk parlementslid NPS (door opschuiving)
1967	Isabella Richaards parlementslid Irma Loemban Tobin - Klein parlementslid NPS (door opschuiving)
1969	Isabella Richaards parlementslid (door opschuiving) Elfriede Alexander-Vanenburg parlementslid PNP (door opschuiving)
1973	Albertine Liesdek - Clarke
1977	Lyvia Thijm - Richaards parlementslid NPS
1980	Onderministers Siegmien Power - Staphorst (Sociale Zaken) en Nel Stadwijk - Kappel (Jeugdzaken) de eerste vrouwelijke ministers
1987	Esselien Gadden en Irene Eersteling eerste vrouwelijke Marron parlementariërs
1993	Suriname treedt toe tot het VN Vrouwenverdrag (CEDAW)
1994	Vrouwen Parlement Forum "Kies Bewust Stem op een Vrouw"

⁸ Dit kiesrecht werd de oorspronkelijke eigenaren van dit land, de Inheemsen, en ook de Marrons onthouden en kan derhalve niet het etiket 'algemeen' dragen maar eerder het 'onvolledig algemeen' kiesrecht

1996 - 2000	Indradevi Djwalapersad eerste vrouwelijke parlementsvoorzitter
2010 - 2015	Jennifer Geerlings - Simons en Ruth Wijdenbosch respectievelijk DNA voorzitter en Ondervoorzitter
2015	OOK ZIJ Campagne Stas International
2020	BALANS 2020 Campagne Stas International
2023	Kiesregeling gebaseerd op landelijke evenredigheid

BIJLAGE II

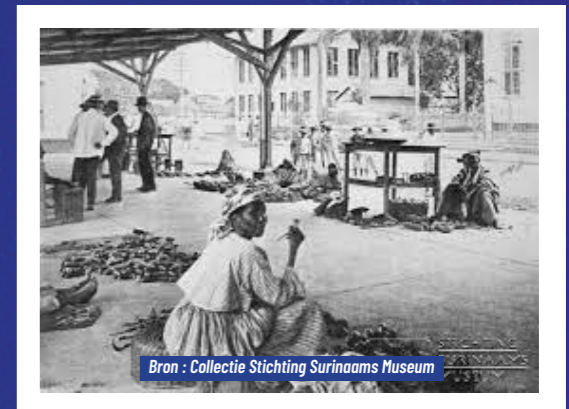
ENKELE DYADYA ROLMODELLEN IN DE STRIJD VOOR HET VROUWENKIESRECHT IN SURINAME

Grace Ruth Schneiders - Howard (1869 - 1968)

In 1936 kregen vrouwen in Suriname het passief kiesrecht. In 1938 werd Mevr. Grace. R. Schneiders - Howard als eerste vrouwelijke volksvertegenwoordiger gekozen tot lid van de Staten van Suriname na een voordracht van de in 1937 door marktvrouwen opgerichte kiesvereniging de Sociaal - Democratische Vrouwenbond onder leiding van Elisabeth 'Sasa' Temmes.

Elisabeth Johanna 'Sasa' Temmes (1880 - na 1959)

Omdat Elisabeth een marktvrouw was, werd zij in kranten niet vaak bij naam genoemd en bleven er weinig bronnen over haar bewaard.

'Sasa' Temmes is de geschiedenis ingegaan als een onbetwiste strijder voor vrouwen en vakbondsrechten hoewel zij in de geschiedschrijving vanuit een koloniale en mannenoptiek niet is terug te vinden. Zij was de eerste voorzitter van de in 1937 opgerichte Surinaamse Sociaal Democratische Vrouwenbond (SSDV).

Marie Le Fèvre (1896 - 1970)

Dat onderwijzeres Le Fèvre een positie ambieerde in de volksvertegenwoordiging getuigt van dapperheid. Immers, vrouwen waren in die tijd in Suriname in de politiek volstrekt onzichtbaar.

Marie Le Fèvre was een bekwame en geliefde leerkracht op de Hendrikschool in Paramaribo. Zij is de eerste vrouw die in de koloniale tijd (1932) is voorgedragen verkozen te worden in de Koloniale Staten in een tijd waarin politieke functies het alleenrecht waren van de mannelijke sekse. Dit voorrecht werd nu met de voordracht van Le Fèvre voor vrouwen opgeëist.

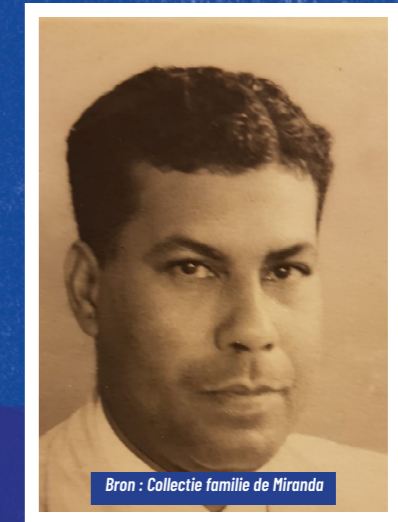

Nancy Sophia Cornelie (Corrie) Tendeloo (1897 - 1956)

“De vrouwen van Hindostan en Pakistan hebben het kiesrecht, de Chinese en Japanse vrouwen hebben het kiesrecht in haar land en waarom zou dit dan niet kunnen bij ons in de West? Ik wens voor deze vrouwen een recht precies zoals wij in Nederland en West-Europa en in alle landen met een zeker beschavingspeil, tot aan Zuid Amerika en het Verre Oosten toe aan de vrouwen het recht geven haar stem uit te brengen en dit niet geven als een gunst”.

De grootste overwinning in de ontwikkeling van het vrouwenkiesrecht in Suriname – het algemeen kiesrecht voor vrouwen en mannen welke in 1948 bij Landsverordening (G.B. 1948 no.1610) werd ingevoerd – is vooral te danken aan de strijd die in de Tweede Kamer in Nederland is gevoerd door Nancy Sophia Cornelie (Corrie) Tendeloo. Zij verdient als strijder voor het vrouwenkiesrecht in Suriname een prominente plaats in onze vrouwengeschiedenis.

Julius Caesar de Miranda (1906 - 1956)

“In a judgment of February 1933, the Court of Justice reacted negatively to the question of whether women in Suriname were entitled to voting rights. The Court considered that, although in the Government Regulations of 1865 it was not stated as such that women had no voting rights when Government Regulations were drawn up in the Netherlands, no voting rights were granted to women. And if it was the intention of the Dutch legislator to allow Surinamese such an important deviation from the rule, this should have been expressed clearly and unambiguously in the Regulation.”

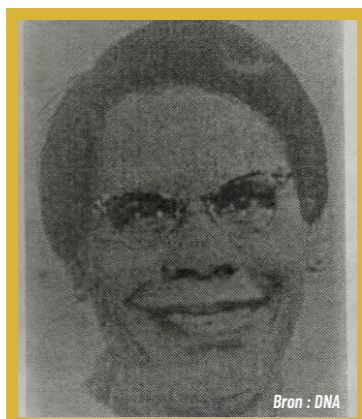
Julius de Miranda zag in Le Fèvre een geschikte vrouwelijke kandidaat voor de Koloniale Staten. Zijn voordracht voor haar deelname aan de tussentijdse verkiezingen van 1932 werd evenwel, ook in hoger beroep, op 10 februari 1933 afgewezen ondanks zijn beroep op het Concordantie beginsel.

Jeane Sophie Everdine Redmond (1907 - 1955)

“Net soleki fa oemasma kisi na leti foe go poti sten, na so oemasma toe abi pasi foe go na sé a tafra na mindri foe den bigiman. Ala 'natie' abi na srefi leti.”

Bij een tussentijdse verkiezing in 1950 stelde zij zich, na een aan haar gericht verzoek, als onafhankelijk kandidaat verkiesbaar voor de Staten. Redmond werd slachtoffer van een politiek steekspel, waarbij zelfs schuine rijmpjes tegen de populaire 'dok-teres' ingezet werden. Deze lastercampagne bezorgde haar helaas voorgoed een afkeer van alles wat politiek was.

Isabella Richaards

Isabella Alyda Johanna Richaards heeft in het onderwijs gewerkt en was hoofd van de afdeling Jeugdzorg van het ministerie van Arbeid en Sociale Zaken en bij de Stichting Crèches. Zij was bestuurslid van de Nationale Partij Suriname. In 1963 trad zij (door opschuiving) als eerste vrouw toe tot de Staten en na Grace Schneiders-Howard de tweede vrouw die in het parlement kwam en de eerste sinds de invoering van het algemeen kiesrecht. Ze werd in 1967 rechtstreeks herkozen waarna ze tot de vervroegde verkiezingen in 1969 Statenlid bleef.

Iendradevie Marijke Djwalapersad

“Politiek is zuiver.”

“Ik kom uit een gezin met een vader als pandit / voorganger en een moeder die winkelierster is. Mijn grootvader van moederszijde is parlementariër geweest. Ik denk dat mijn interesse voor de politiek daar is begonnen.”

In 1990 deed zij haar intrede in de politiek. In 1991 werd zij als eerst Hindoestaans vrouwelijk lid op basis van voorkeursstemmen gekozen tot lid van De Nationale Assemblee. In 1995 werd zij benoemd tot tweede voorzitter DNA. In 1996 trad zij weer toe tot DNA en fungeerde tot 2000 als de jongste en eerste vrouwelijke parlementsvoorzitter.

BIJLAGE III

In de periode 1948 tot 2020 waren er 26 vrouwelijke en 364 mannelijke ministers die deel uitmaakten van de regeringen

Feitelijk waren er 23 vrouwelijke ministers:

Joyce D. Amarello-Williams (Arbeid)

Elfriede Alexander-Vanenburg (Binnenlandse Zaken en Regionale Ontwikkeling)

Urmila Joella-Sewnundun (Binnenlandse Zaken),

Marie Levens (Buitenlandse Zaken)

Lygia Kraag-Keteldijk (Buitenlandse Zaken)

Niermala Badrising (Buitenlandse Zaken)

Yldiz Polak-Beighle (Buitenlandse Zaken)

Wonnie Boedhoe (Financiën)

Adeline Wijnerman (Financiën)

Sieglien Burleson (Handel en Industrie)

Yvonne R.A. Raveles-Resida (Justitie en Politie en Regionale Ontwikkeling)

Jennifer van Dijk-Silos (Justitie en Politie)

Shirley Sitaldien (Onderwijs en Volksontwikkeling)

Lilian Ferrier (Onderwijs Wetenschap en Cultuur)

Roline Samsoeding (Ruimtelijke Ordening Grond en Bosbeheer)

Siegmien Power-Staphorst (Sociale Zaken)

Alice H. Amafo (Sociale Zaken en Transport Communicatie en Toerisme)

Joan H. Dogojo (Sociale Zaken)

Cristien Polak (Sociale Zaken)

Joan Dogojo (Sport en Jeugdzaken)

Lalinie Gopal (Sport en Jeugdzaken)

Richel Apinsa (Transport Communicatie en Toerisme)

Ellen Smit-Naarendorp (Volksgezondheid)

GERAADPLEEGD

- 2023 Breaking down gender biases. Shifting social norms towards gender equality. UNDP, 2023
- Bakboord, C. , Geweld tegen vrouwen in de politiek: Een bedreiging voor de democratie. In: Genderoptiek Jrg 20 no 4 juli 2023
- Beuermann D. en de Hoop, J. , 2024 Suriname Poverty and Equity Assessment
- Celis, Karin (2009). Substantive Representation of Women: The Representation of Women's Interests and the Impact of Descriptive Representation in the Belgian Parliament (1900-1979). *Journal of Women, Politics & Policy*, 28(2), 85-114.
- De sluijer gelicht. Drie Surinaamse vrouwelijke politici over hun jeugd, historie en ervaringen in relatie tot hun politieke loopbaan. Stas Caribe, 1999
- Fernandes Mendes, H.K. , Onafhankelijkheid en parlementair stelsel in Suriname. Hoofdpijnen van een nieuw en democratisch staatsbestel, 1989
- Gender Soial Norms Index
- Geselecteerde statistieken over vrouwen en mannen in Suriname 2021. Suriname in Cijfers 361/2022-02. Algemeen Bureau voor de Statistiek, 2022
- Guicherit, H. , De ontwikkeling van het vrouwenkiesrecht in Suriname 1865 – 2020. Op weg naar een genderevenwicht in het politiek – bestuurlijk domein (in process)
- Guicherit, H. , Zijn mannen betere politieke leiders dan vrouwen of zijn zij bang voor sterk vrouwelijk politiek leiderschap? In: Genderoptiek Jrg 20 no 4 juli 2023
- Guicherit, H. , 2021 Op weg naar een evenwichtige vertegenwoordiging van vrouwen en mannen in de politiek
- Guicherit, H. , 2022 Gendergelijkheid in politiek leiderschap; een must voor vooruitgang
- Hague en Harrop (2010: *Comparative Government and Politics: An Introduction*. Palgrave Macmillan; 8th edition (299-300).
- Lovenduski, Joni,. & Norris, Pippa. (2003). Westminster Women: The politics of presence. *Political studies*, 51, 84-102.
- Meier, Petra, Lombardo, Emanuela. Bustelo, Maria., & Pantelidou Maloutas, Maro. (2005). Gender mainstreaming and the benchmarking fallacy of women in political decision-making. *The Greek Review of Social Research*, 117, 35-61.
- Norris, Pippa, & Lovenduski, Joni. (1989). Women Candidates for Parliament: Transforming the Agenda? *British Journal of Political Science*, 19 (1), 106-115.
- SCP: COB 2008-2012
- Sarah Hendriks, Deputy Executive Director a.i. & Director Programme, Policy and Intergovernmental Division at UN Women February 22, 2023
- Sedney, J. , De toekomst van ons verleden. Democratie, etniciteit en politieke machtsvorming in Suriname. Paramaribo, 1997

- Wängerd, Lena (2009). Women in Parliaments: Descriptive and Substantive Representation. *The Annual Review of Political Science*, 12, 51-69.
- Wet Rekenkamer 2019/ WET van 6 september 2019 houdende regels inzake de instelling en de organisatie van de Rekenkamer van Suriname, ter uitvoering van de artikelen 149 tot en met 152 van de Grondwet van de Republiek Suriname
- Wet Staatsraad. WET van 20 december 1988, houdende regels betreffende de samenstelling en de bevoegdheden van de Staatsraad, S.B. 1988 no. 95
- Women in Politics: 2023. Inter Parliamentary Union / UN Women

